

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Організація та методика контролю витрат діяльності виробничого підприємства

Студента 2 курсу, 4м групи,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
спеціалізації «Фінансовий
аналіз та аудит»

Балли Андрія
Дмитровича

*підпис
студента*

Науковий керівник
к.е.н.

Міняйло Вікторія
Петрівна

*підпис
керівника*

Гарант освітньої програми
д.е.н., доц.

Назарова Каріна
Олександрівна

*підпис
керівника*

Київ 2019

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет обліку, аудиту та інформаційних систем

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

Освітній ступінь магістр

Спеціальність «Облік і оподаткування»

Спеціалізація «Фінансовий аналіз та аудит»

Затверджую

Зав. кафедри _____

« _____ » _____ 201__ р.

Завдання на випускн кваліфікаційну роботу (проект) студентіві

Баллі Андрію Дмитровичу

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту) «Організація і методика контролю витрат діяльності виробничого підприємства»

Затверджена наказом ректора від «19» жовтня 2018 р. № 3841.

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту) «01» листопада 2019 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту) полягає у розкритті організації та методики контролю витрат діяльності та розробка заходів щодо вдосконалення внутрішнього контролю витрат діяльності виробничого підприємства.

Об'єктом дослідження є процес організації та методики контролю витрат діяльності виробничого підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних та практичних аспектів контролю витрат діяльності виробничого підприємства.

4. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання виконано

5. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ВИТРАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ КОНТРОЛЮ

1.1. Класифікація витрат діяльності виробничого підприємства як методологічна основа їх контролю

1.2. Управлінські аспекти контролю витрат

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Енергометмаш»

2.2. Організація внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш» та її удосконалення

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Методика внутрішнього контролю витрат діяльності виробничого підприємства

3.2. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш»

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

6. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ по р.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1.	Написання наукової статті	01.06.2019	01.06.2019
2.	1 розділ	25.06.2019	25.06.2019
3.	2 розділ	06.09.2019	06.09.2019
4.	3 розділ	23.10.2019	23.10.2019
5.	Подання завершеної роботи на кафедру	01.11.2019	01.11.2019

7. Дата видачі завдання «20» листопада 2018 р.

8. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Міняйло В.П.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми)

Назарова К.О.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент Балла А.Д.
(*прізвище, ініціали, підпис*)

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)
Дослідження питання організації та методики системи внутрішнього контролю витрат діяльності дає змогу визначити основні напрямки вдосконалення організації внутрішнього контролю на підприємствах. Метою такого контролю є досягнення управлінських цілей щодо забезпечення результативності ведення бізнесу та мінімізації суб'єктом господарювання різного роду ризиків.

У випускній кваліфікаційній роботі досліджено класифікацію витрат діяльності виробничого підприємства; розкрито управлінські аспекти контролю витрат; запропоновано напрями вдосконалення організації та методики контролю витрат.

Випускна кваліфікаційна робота виконана на достатньо теоретичному рівні із застосуванням сучасних методів обробки економічної інформації, теоретичні положення ілюструються різноманітним літературним матеріалом; характеризується комплексністю вирішення поставлених завдань контролю витрат діяльності виробничого підприємства.

Пропозиції, розроблені за результатами випускної кваліфікаційної роботи мають практичне значення, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

Випускна кваліфікаційна робота Балли А.Д. на тему «Організація і методика контролю витрат діяльності виробничого підприємства» може бути рекомендована до захисту та заслуговує на позитивну оцінку.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) 31.10.19
(*підпис, дата*)

Відмітка про попередній захист Міняйло В.П.
(*ПІБ, підпис, дата*)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Балли А.Д.
(*прізвище, ініціали*)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми)

Назарова К.О.
(*прізвище, ініціали, підпис*)

Завідувач кафедри Назарова К.О.
(*підпис, прізвище, ініціали*)

« _____ » _____ 201 _____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ВИТРАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ КОНТРОЛЮ

- 1.1. Класифікація витрат діяльності виробничого підприємства як методологічна основа їх контролю 9
- 1.2. Управлінські аспекти контролю витрат 14

Висновки до розділу 1 18

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

- 2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Енергометмаш» 20
- 2.2. Організація внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш» та її удосконалення 26

Висновки до розділу 2 33

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

- 3.1. Методика внутрішнього контролю витрат діяльності виробничого підприємства 35
- 3.2. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш» 40

Висновки до розділу 3 48

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

50

54

63

ВСТУП

В сучасних умовах ринкових відносин економіка України потребує підвищення ефективності діяльності підприємств. Ринкова система вимагає принципово нових підходів до управління діяльністю виробничими підприємствами, нових моделей господарювання, які ґрунтуються на саморегулюючих ринкових відносинах та різноманітності форм власності.

Аналізуючи дослідження вітчизняних авторів щодо проблемних питань, пов'язаних контролем виробництва продукції, можна прийти до висновку, що існуючі пропозиції щодо вирішення цих питань потребують подальшого вдосконалення. Невирішеними залишаються проблеми належного контрольно-аналітичного забезпечення управління для прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень.

Зростання ефективності управління діяльністю виробничих підприємств неможливе без удосконалення системи управління витратами. Організація контролю на виробничих підприємствах є також передумовою здійснення оподаткування їх діяльності. Необхідно організувати контроль таким чином, щоб облікова і аналітична інформація щодо витрат могла бути отримана в будь-який час, за будь-якими напрямками управління продажем товарів, адже дані про витрати використовуються для визначення собівартості товарів (робіт), обчислення податків та визначення фінансових результатів.

Вагомий внесок у теоретичні розробки проблем контролю витрат діяльності зробили провідні вітчизняні вчені: В.Г. Барановська, С.В. Бардаш, М. Т. Білуха, М. І. Бондар, Ф. Ф. Бутинець, К.О. Назарова, Є.В. Мних, В. О. Шевчук, а також зарубіжні вчені: Р. Друрі, Р. Ентоні, Дж. Рис, В. Ф. Палій, Даніел Г. Шорт та інші.

Внаслідок існуючої законодавчо-нормативної бази, яка регламентує облік та контроль витрат діяльності, а також багатьох дискусій стосовно даної проблеми, а саме організації контролю витрат діяльності можна

вважати найважчою ділянкою в роботі будь-якого підприємства, що й визначає її актуальність обраної теми дослідження.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є розкриття організації та методики контролю витрат діяльності та розробка заходів щодо вдосконалення внутрішнього контролю витрат діяльності виробничого підприємства.

Відповідно вказаної мети визначено основні задачі дослідження:

- дослідити класифікацію витрат діяльності виробничого підприємства;
- розкрити управлінські аспекти контролю витрат;
- надати техніко-економічну характеристику ТОВ «Енергометмаш»;
- удосконалити організацію внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш»;
- дослідити методику внутрішнього контролю витрат діяльності;
- удосконалити методику внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш».

Об'єктом дослідження є процес організації та методики контролю витрат діяльності виробничого підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних та практичних аспектів контролю витрат діяльності виробничого підприємства.

Випускна кваліфікаційна робота розроблена на базі ТОВ «Енергометмаш» з використанням первинної документації та фінансової звітності за 2014 – 2018 роки.

Інформаційну базу роботи склали законодавчі та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, положення та інструкції, затверджені Міністерством фінансів України, інші нормативні документи, які регламентують питання організації та методики витрат діяльності суб'єктів господарювання, науково-методична література із досліджуваних питань.

Випускну кваліфікаційну роботу виконано із застосуванням загальнонаукових **методів** і специфічних **прийомів**. При проведенні

дослідження використовувалися: історичний та логічний аналіз – для розгляду теоретичних основ і тенденцій розвитку контролю; діалектичний метод пізнання – для уточнення сутності витрат як економічної категорії; методи індукції та дедукції – для дослідження загальних тенденцій розвитку контролю витрат діяльності підприємств; методи теоретичного узагальнення і порівняння – для удосконалення класифікації витрат; метод спостереження – для вивчення стану контролю витрат діяльності; метод групування – для виділення заходів контролю витрат діяльності підприємств.

Результати випускного кваліфікаційного дослідження є теоретичне узагальнення та практичні рекомендації щодо вдосконалення методики та організації контролю витрат діяльності суб'єктів господарювання.

Особистий внесок автора. Випускна кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було опубліковано у статті «Внутрішній контроль витрат підприємства» (збірник наукових статей студентів КНТЕУ «Аналітичні та аудиторські імперативи діяльності підприємства»).

Впровадження результатів. Пропозиції щодо рекомендації щодо удосконалення методики контрольних процедур витрат діяльності шляхом організації служби внутрішнього контролю на підприємстві; та рекомендації щодо встановлення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт, що забезпечить скорочення необґрунтованих витрат підприємства, прийняті до уваги керівництвом ТОВ «Енергометмаш», що підтверджено наданим актом про впровадження практичних результатів.

Структура та обсяг дослідження. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 50 сторінках друкованого тексту; робота містить 5 таблиць, 3 рисунки, 6 додатків. Список використаних джерел налічує 75 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ВИТРАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ КОНТРОЛЮ

1.1. Класифікація витрат діяльності виробничого підприємства як методологічна основа їх контролю

В умовах ринкової економіки рівень витрат – основа для формування ціни і рентабельності виробництва. Для вирішення проблеми пошуку шляхів зниження витрат необхідно мати єдине розуміння їхнього складу і формування. Велике значення при цьому відіграє науково обґрунтована класифікація витрат на виробництво продукції.

Розглянемо, у чому ж полягає суть поняття “класифікація витрат”. В економічній енциклопедії подано таке визначення терміна: “Класифікація – це розподіл об'єктів, понять, назв на класи, групи, розряди за спільною ознакою” [22, с. 764]. Що ж стосується саме класифікації витрат, то різні автори по-різному розглядають це поняття. Класифікація витрат – необхідний науковий елемент пізнання всіх затрат, які існують на підприємстві, і частини тих, що забезпечують створення продукції.

Як правило, будь-яка класифікація містить деяку умовність. Вважається, що класифікації мають суто науковий характер, а їхня практична цінність доволі сумнівна. Необхідно змінити цю думку, бо для формування фінансових результатів господарської діяльності підприємств важливо розуміти економічну природу витрат, які за своїм характером різні, а для цього потрібно вміти правильно їх класифікувати. На наш погляд, класифікація витрат діяльності дає змогу достовірно визначити величину витрат, встановити їхній зв'язок з обсягом виробництва, правильно й ефективно організувати аналіз і контроль витрачання ресурсів та слугує для інших цілей управління. У періодичних наукових виданнях останніх років сучасних дослідників простежується дискусія щодо сутності та змісту витрат (додаток А).

Для формування оптимальної структури витрат звернемося до історії виникнення поділу витрат. Сучасні дослідники на Заході пов'язують

виникнення теорії поділу витрат з другою половиною XIX ст., коли у 1887 р. було опубліковано збірник наукових праць англійських вчених Дж. Фелса і Е. Гарне “Виробничі рахунки: принципи і практика їх ведення”. Важливим відкриттям цих вчених став поділ витрат відповідно до обсягу виробництва на умовно-постійні й умовно-змінні. Перші мають тенденцію тривалий час залишатись незмінними, не зважаючи на зміну обсягу виробництва, а другі збільшуються або зменшуються прямо пропорційно до обсягу виробництва. На основі цього вчені прийшли висновку, що збільшити обсяг виробництва можна при менших витратах ресурсів, ніж вважалось раніше, оскільки умовно-постійні витрати збільшуються нерівномірно. Виділення із загальної суми витрат умовно-змінних багато у чому визначило можливість їхнього нормування, встановлення норми використання ресурсів на певний обсяг готових виробів. Крім цього, було встановлено точніший зв'язок між витратами на виробництво готового виробу і його собівартістю, що дало змогу сформуванню у майбутньому систему “Стандарт-кост”. Поділ витрат на умовно-постійні й умовно-змінні привів до формування нового погляду на рентабельність підприємств. Виділивши змінні витрати, можна точно визначити ефективність безпосередньо самого процесу виробництва [3, с. 91].

Велику увагу дослідженню витрат виробництва приділяв А. Маршалл, який власне визначав: “Витрати виробництва певної кількості даного товару мають дорівнювати цінам пропозиції відповідних кількостей факторів його виробництва”[38]. Він також уводить категорію “реальних витрат виробництва”. При цьому він зауважує: ”Затрати всіх різних видів праці, прямо чи непрямо зайнятої у виробництві продукту, разом з невживанням чи, точніше очікуванням, необхідним для нагромадження вжитого у виробництві капіталу, інакше кажучи, всі ці зусилля і жертви у сукупності станемо називати реальними витратами виробництва товар”.

Л.О. Меренкова групує витрати залежно від таких цілей надання інформації [39]:

- 1) для визначення собівартості та фінансового результату (основні, накладні; прямі, непрямі; вхідні, вихідні; витрати на продукцію, витрати періоду);
- 2) для стратегічного і поточного планування діяльності підприємства (обов'язкові, дискреційні; напівпостійні, напівзмінні; загальні, питомі; релевантні, нерелевантні; реальні, альтернативні, маржинальні, інкрементні, витрати, що не повертаються);
- 3) для планування поточних витрат (постійні, змінні, змішані; по елементах, по статтях калькуляції; одноелементні, комплексні);
- 4) для контролю поточних витрат (контрольовані, неконтрольовані; регульовані, нерегульовані).

Є. Мних класифікує витрати для досягнення цілей управління, а саме :

1. Визначення собівартості продукції (робіт, послуг) і розрахунку фінансових результатів на:
 - вичерпані та невичерпані; на продукцію і витрати періоду; прямі та непрямі; основні та накладні.
2. Для раціоналізації витрат та їх планування на:
 - релевантні та нерелевантні; дійсні та можливі; маржинальні та середні; постійні та змінні.
3. Контролю і регулювання витрат за центрами відповідальності на:
 - контрольовані та неконтрольовані [41].

Виділяють також види витрат за певними ознаками для цілей їх планування [64]:

- за місцем виникнення витрат на підприємстві – витрати по цехах, дільницях, центрах відповідальності, структурних підрозділах та загалом по підприємству;
- за об'єктами господарської діяльності – продукція, роботи, послуги;
- за характером виробництва – основне виробництво та допоміжне виробництво;
- за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат – постійні, змінні;
- за економічним змістом – за елементами витрат;

- за цільовим призначенням – за статтями калькуляції витрат;
- за можливістю регулювання – регульовані, нерегульовані;
- за видами діяльності – витрати виробничої, невиробничої, промислової, непромислової діяльності;
- за єдністю складу – одноелементні і комплексні;
- за терміном обчислення – капітальні, поточні;
- відносно чинних норм – нормовані, ненормовані.

В.М. Панасюк пропонує застосовувати такі класифікаційні ознаки витрат виробництва: за економічним змістом; за способом віднесення на продукцію; за формою залежності від обсягів виробництва; за методом списання витрат; за єдністю складу витрат; за елементами витрат; за статтями витрат; за строками виникнення; з позицій управлінських функцій; за релевантністю; за місцем виникнення; за ступенем контролю; за ступенем контролювання [46].

Витрати виступають інструментом цінової політики підприємства, тому що попит визначає верхній рівень ціни, а її мінімальну величину – витрати. Отже, при управлінні діяльністю підприємства на певному етапі процесу ціноутворення, аналізуючи витрати, з метою визначення ціни продукції, їх класифікують на певні види за такими ознаками:

- 1) залежно від функціональних видів діяльності, з якими пов'язані витрати:
 - виробничі; невиробничі (загальнофірмові);
- 2) залежно від можливості простежити витрати до конкретного товару:
 - прямі; непрямі;
- 3) залежно від ступеня усереднення витрат: повні; витрати, які входять до середньої собівартості;
- 4) залежно від динаміки, яка відповідає функціональним змінам: змінні; постійні (фіксовані); валові; змішані.

Невиробничі (загальнофірмові) витрати розподіляються на: торгові (витрати на виготовлення реклами, виплату комісійних); загальні та адміністративні витрати (для здійснення загальних та адміністративних

функцій – оклади керівників, судові витрати тощо). Валові (повні, загальні) витрати – сума змінних і постійних витрат за певного обсягу виробництва, а середня собівартість продукції – це сума змінних і постійних витрат на одиницю продукції.

Вищенаведене та узагальнення літературних джерел зумовлює необхідність групування видів витрат за такими критеріями, які б найповніше відображали та характеризували різні сторони діяльності підприємства, з максимальним відображенням видів витрат за ознаками їх класифікації, що використовуються у діяльності підприємства, а саме, організаційно-управлінський, обліково-аналітичний, фінансово-економічний, маркетинговий, інвестиційний. Класифікацію видів витрат за критеріями та ознаками наведено в додатку Б. Класифікація витрат за елементами не може задовольнити інформаційні потреби підприємства про витрати за їх цільовим призначенням, по окремих видах продукції, при здійсненні контролю за раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Наявність інших підходів до класифікації витрат зумовлено тим, що підприємство має безліч техніко-економічних, маркетингових, фінансових особливостей, які впливають на формування собівартості. При формуванні облікової інформації для прийняття управлінських рішень існує дещо інша класифікація витрат, адже кожен керівник або власник підприємства повинен знати, скільки буде коштувати виробництво тієї чи іншої продукції, який прибуток від її реалізації в загальному обсязі прибутку, чи є можливість збільшити або зменшити ціну на цю продукцію і яка ефективність від прийняття управлінського рішення, для цього використовують економічно обґрунтовану класифікацію витрат. В цілях управління вона поділяється за принципом: різні витрати для різних цілей.

Б. І. Майданчик та А. Я. Яругова виділяють дві істотні особливості класифікації витрат, що застосовується у практиці обліку зарубіжних країн. По-перше, залежно від порядку списання витрати виробничих фірм поділяють на витрати на продукцію і витрати періоду. По-друге, у фінансовій

звітності собівартість реалізованої продукції визначається тільки за виробничими витратами, а невиробничі витрати зараховуються прямо на результати господарської діяльності того періоду часу, в якому їх здійснювали [72, с.199].

Витрати на продукцію не трактують як витрати того періоду часу, в якому їх здійснювали, а належать до періоду, в якому відповідну продукцію було продано. Витрати періоду за своєю природою не входять до групи витрат, які зараховуються на виробництво продукції. До них входять збутові (торгові) і адміністративні витрати. Ці витрати, які здійснювали у періоді, що розглядається, зараховуються на зменшення доходів від реалізації продукції.

Таку класифікацію використовують переважно для складання фінансової звітності фірм і компаній за кордоном. Вона не відповідає інформаційним запитам управління. В реальній господарській практиці управління менеджери застосовують різні групування витрат. Вони виділяють прямі і непрямі, змінні і постійні, релевантні і нерелевантні витрати залежно від потреби в інформації. Отже, важливе місце в управлінні підприємством займає обґрунтована класифікація витрат всієї діяльності підприємства, яка є дуже важливою для розуміння того, як ними управляти. За таких умов необхідною є класифікація видів витрат за такими критеріями, які якнайповніше відобразатимуть та характеризуватимуть різні сторони діяльності підприємства, а саме: організаційно-управлінський, обліково-аналітичний, фінансово-економічний, маркетинговий та інвестиційний, що сприятиме глибшому розумінню призначення та функціональної ролі різних видів витрат в управлінні багатосторонньою діяльністю підприємства, надаючи можливість розглядати дані види витрат з позицій системного підходу для їх цілісного розуміння.

1.2. Управлінські аспекти контролю витрат

В умовах ринкової економіки лідерство за зменшенням витрат і збільшенням прибутку є однією з основних стратегій забезпечення

конкурентоспроможності підприємства. Для підвищення конкурентоспроможності необхідна єдина система управління витратами на рівні підприємства, оскільки витрати підприємств мають структурні залежності – зміна одних видів витрат тягне за собою зміну інших. Будь-яке підприємство є складним поєднанням різноманітних ресурсів, організованих та скоординованих з метою виробництва товарів та послуг. Підприємство орієнтується на досягнення високого або постійно зростаючого прибутку від реалізації. Одержання бажаного результату залежить від трьох складових: витрат на виробництво і реалізацію продукції, планової ціни одиниці продукції і обсягу реалізації продукції. Таким чином, необхідно здійснювати постійний аналіз і контроль цих складових та визначати залежність між витратами, обсягом реалізації, ціною і прибутком підприємства, а також здійснювати пошук можливостей максимізації прибутку шляхом вибору найвигіднішого поєднання змінних та постійних витрат.

Процес контролю витрат – це вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них. Контроль – важлива функція економічного механізму будь-якого підприємства. Існує ряд концептуальних основ контролю витрат. До них належать:

1. Концепція ланцюжка цінностей, що була сформульована М. Портером. Вона базується на необхідності виходу за межі підприємництва з метою ефективного управління витратами і переносить акцент в аналізі витрат на процеси, що відбуваються за межами підприємства.
2. Концепція трансакційних витрат. Ця концепція з'явилася у 90-х роках ХХ століття. Основою цієї концепції є те, що існує два види витрат: виробничі та трансакційні. Останні витрати включають у себе: витрати пошуку інформації; витрати ведення переговорів; витрати специфікації і захисту прав власності.
3. Концепція АВС. Вона формалізує облік і аналіз витрат за видами діяльності у частині розподілу накладних витрат на конкретні товари, роботи,

послуги. В основі концепції лежить економічний розрахунок реальної собівартості товарів, робіт, послуг.

4. Концепції стратегічного позиціонування полягає у тому, що до сфери управлінського обліку та аналізу витрат буде додаватися докладна інформація про витрати. І це буде відбуватися ще до початку розробки стратегії компанії, галузі, економіки в цілому.

Витрати є основним обмежником прибутку і одночасно визначальним чинником, який впливає на обсяг пропозиції. Ефективність управління витратами має велике значення для підприємства, тому вивченню категорії «витрати» потрібно приділити особливу увагу. В економічній науці уже довго точиться дискусія щодо ідентичності категорій «витрати» і «затрати». (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Ознаки розмежування категорій «витрати» і «затрати»

Ознаки	Витрати	Затрати
Одиниці вимірювання	Вартісний показник	Натурально-речовий показник
Джерело	Ресурси й активи	Вартість одиниці ресурсів й активів, вкладених у виробництво
Рівень	Визначається технологією і організацією виробництва	Визначається вартістю, ціною вхідних ресурсів
Вплив	Продуктивність виробництва, Конкурентоспроможність прибутку	Прибутковість бізнесу і цінова конкурентоспроможність товару
Мінімізація	Покращення техніко-технологічного оснащення й організації праці	Оптимізація затрат і постачання ресурсів за прийнятними цінами

* розроблено на основі [33, с. 8].

За визначенням А. Томпсона та Д. Формбі, «витрати – використані для виробництва товарів та надання послуг технологія і ресурси» [65, с. 67]. Вчені Р. Ентоні та Дж. Ріс вважають, що витрати – «зменшення суми капіталу як результат діяльності компанії протягом звітного місяця, тобто використання ресурсів протягом звітного періоду». На їхню думку, витрати діяльності слід розглядати як «прямі затрати, пов'язані з виробництвом

продукції, і частину накладних витрат, пов'язану з виробництвом продукції” [70, с. 292].

З позиції Н.В. Секіріної основними видами нормативно-правового забезпечення обліку та контролю витрат суб'єктів господарювання є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», укази Президента України; рішення та постанови Кабінету Міністрів України; розпорядження, листи, накази, постанови, роз'яснення міністерств та відомств; П(С)БО 9 «Запаси» (щодо списання запасів на витрати виробництва), 16 «Витрати», 30 «Біологічні активи»; 31 «Фінансові витрати» (підприємства, що повинні публічно представляти річну фінансову звітність – М(С)ФЗ 2 «Запаси»; 9 «Витрати на дослідження і розробки»); Кодекси України (Бюджетний, Цивільний, Податковий, Господарський, про адміністративні правопорушення, законів про працю тощо); методичні рекомендації з формування собівартості; вказівки, інструкції, положення; план рахунків бухгалтерського обліку; наказ про облікову політику підприємства; графіки документообігу, графіки виконання обліково-звітних та контрольних-ревізійних робіт і ін. [67, с. 235- 236; 56].

Роль і значущість контролю витрат діяльності в системі менеджменту підприємств полягає у цілеспрямованому формуванні повної, правдивої та неупередженої інформації для прийняття відповідних управлінських рішень. Вимоги до інформаційного забезпечення управління конкретизуються у тих основних завданнях, які постають перед обліком витрат, серед яких:

- формування даних щодо собівартості продаж;
- сприяння економії матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- визначення фінансового результату і рівня рентабельності діяльності;
- обґрунтування ціни на продукцію власного виробництва і купівельних товарів.

Отже, цілеспрямоване формування витрат на підприємстві, тобто управління витратами, відбувається за їх видами, місцями та носіями. На

підставі одержаних даних, аналізу прогнозів та виробничих бюджетів система управління витратами забезпечує планування господарської діяльності. Особливість цієї системи полягає в її орієнтації на детальний облік діяльності, пов'язаних з використанням ресурсів і калькулюванням собівартості продукції з метою вишукування резервів зниження витрат на одиницю продукції.

Таким чином, витрати діяльності та їхнє зниження не тільки сприяють поліпшенню кількісних і якісних показників, а й є результатом власне їхнього поліпшення. Зниження витрат позитивно впливає на такі кінцеві показники, як прибуток і рентабельність.

На нашу думку, система управління витратами є складовою системи менеджменту на підприємстві, оскільки охоплює не тільки облік витрат, а й порядок їх планування, організацію виробництва та розробку системи стимулювання працівників за досягнення поставлених цілей. Система управління витратами забезпечує контроль та аналіз поточної діяльності підрозділів, дозволяє виявити взаємозв'язок між рівнем витрат, обсягами виробництва й прибутком і на підставі цього оперативно планувати майбутню діяльність. Система управління витратами направлена на задоволення виключно внутрішніх потреб підприємства при управлінні його виробничо-збутовою діяльністю. Вона не обмежена у виборі методів і розробляється відповідно до особливостей організаційної структури, тактичних та стратегічних цілей підприємства, технологій виробництва продукції, вимог виробничих процесів тощо.

Висновки до розділу 1

1. За допомогою показника витрат можна охарактеризувати діяльність будь-якого виробничого підрозділу, оскільки на його величину впливає ступінь використання всіх виробничих ресурсів. Цей показник дає змогу оцінити роботу підприємства і його підрозділів щодо мобілізації внутрішніх резервів і досягнення найбільшого ефекту результатів

виробництва продукції при найменших витратах, на його рівні відображаються досягнення або недоліки у витрачанні матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

2. Основна проблема вибору ознак класифікації витрат полягає у тому, що наявна методика не стимулює підприємство до використання більш прогресивних класифікаційних ознак, а саме щодо їхнього поділу на постійні і змінні залежно від зміни обсягу виробництва. Поділ витрат на постійні та змінні дає змогу аналізувати залежність витрат і прибутку від обсягу виробництва при виборі варіантів планових рішень та визначати такий обсяг випуску продукції, який забезпечуватиме відшкодування витрат на її виробництво (межу беззбитковості).

3. Необхідність вироблення нових підходів до формування витрат діяльності зумовлена такими причинами, як:

- а) виживання підприємств у конкурентній боротьбі і необхідність їхньої роботи на принципах самофінансування;
- б) дотримання певних вимог (принципів), якими потрібно керуватись при формуванні витрат діяльності;
- в) необхідність вибору методів встановлення економічно обґрунтованої величини витрат;
- г) наявність підприємств з різними формами власності, які вносять відмінності у систему показників бізнес-плану взагалі і витрат діяльності зокрема;
- г) запровадження нової податкової політики, яка зумовлює зміни у підходах до формування витрат;
- д) внесення змін у фінансово-кредитну систему.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Енергометмаш»

Об'єктом дослідження є товариство обмеженої відповідальності «Енергометмаш», яке розташоване в Черкаській області, Монастирищенському районі, с. Аврамівка, вул. Центральна, 33 б. Товариство створене з метою отримання прибутку за рахунок виробництва парових котлів, крім котлів центрального опалення. В предмет діяльності підприємства можуть входити й інші види діяльності, що не заборонені законодавством України.

Детальніше зрозуміти фінансовий стан підприємства можна за допомогою фінансової звітності (додаток В). Слід зазначити, що підприємство подає свою звітність відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», тобто підприємство, веде спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства.

За результатами аналізу основних показників балансу протягом 2018-2014 років, можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду ТОВ «Енергометмаш» постійно збільшує чисельність необоротних активів, тобто здійснює інвестиції в свою матеріально-технічну базу. Це є наслідком зростання протягом періоду кредиторської заборгованості з а товари, роботи та послуги. За період вона зросла на 126,6 тис грн. Занепокоєння викликає зростання зобов'язань з оплати праці. На кінець аналізованого періоду підприємство заборгувало своїм працівникам 4,2 тис грн.. Але дана ситуація не є критичною, адже зобов'язання з оплати праці складають лише 0,9% активів підприємства, тобто підприємство здатне погасити свої зобов'язання.

В цілому валюта балансу в 2018 році у порівнянні з 2017 скоротилась на 9,2%, це свідчить про вилучення з обороту підприємства 195 тис. грн., а

зважаючи на сьогоднішню економічну ситуацію цього не слід було робити. Адже на сьогоднішній день підприємства навпаки мають залучати кошти в оборот. В цілому за останні 5 років, підприємство є прибутковим.

Здійснити аналіз собівартості продукції, обсягів реалізації, доходів та витрат підприємства допоможе динаміка основних показників звіту про фінансові результати, яка наведена в додатку Г.

Отримані показники свідчать про покращення стану підприємства, адже протягом аналізованого періоду підприємство отримувало прибуток, сума якого у 2018 році складає 157,5 тис. грн. Однак, у 2017 році цей показник був на рівні 177,8 тис грн. Дана ситуація зумовлена наступними факторами:

1. Значні інвестиції в матеріальну базу підприємства, адже в 2017 році в порівнянні з 2018 вартість необоротних активів зросла на 23,7 тис. грн., або на 19,36 %.

2. Зниження чистого доходу (виручки від реалізації продукції) в порівнянні з 2018 роком на 1023,7 тис. грн., що є меншим на 13,28% за аналогічний період попереднього року.

3. Зниження собівартості реалізованої продукції на 833,5 тис. грн., або на 12,9% у порівнянні з 2018 роком. Це зумовлено перш за все падінням попиту на продукцію, у зв'язку з погіршенням макроекономічної ситуації в країні, і, як наслідок, зниженням доходів населення.

4. Також слід звернути увагу на елементи інших операційних витрат, де показано адміністративні витрати, витрати на збут, а також собівартість реалізованих оборотних активів (крім готової продукції, товарів і фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття тощо. Протягом 2014-2018 року відбувався ріст показників витрат, можна говорити про збільшення адміністративних витрат (наприклад, збільшення заробітної плати працівників).

Аналіз динаміки основних показників балансу і звіту про фінансові результати дають лише поверхнєве уявлення про стан підприємства. Для того

щоб зрозуміти реальний стан підприємства слід провести аналіз показників ліквідності, фінансової стійкості рентабельності та ділової активності. Динаміка зазначених показників наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Енергометмаш» за період 2014-2018 років

Показники	Роки					Відхилення 2018-2014		Відхилення 2018-2017	
	2014	2015	2016	2017	2018	Абс., грн	Відн., %	Абс., грн	Відн., %
1. Аналіз ліквідності підприємства									
1.1 Коефіцієнт покриття	8,2	1,3	1,2	1,2	1,3	-6,9	-84,1	0,1	8,3
1.2 Коефіцієнт швидкої ліквідності	5,8	0,7	0,4	0,7	0,8	-5	-86,2	0,1	14,3
1.3 Коефіцієнт абсолютної ліквідності	5,6	0,5	0,1	0,3	0,1	-5,5	-98,2	-0,2	-66,7
2. Аналіз фінансової стійкості підприємства									
2.1 Коефіцієнт фінансової автономії	0,9	0,3	0,2	0,2	0,3	-0,6	-66,7	0,1	50
2.2 Коефіцієнт фінансової залежності	1,2	2,9	4,9	4,4	3	1,8	150	-1,4	-31,8
2.3 Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	1	1,2	1,2	1,9	1,6	0,6	60	-0,3	-15,8
3. Аналіз рентабельності підприємства									
3.1 Коефіцієнт рентабельності активів	48,5	10,2	117	10	7,8	-40,6	-83,8	-2,14	-21,4
3.2 Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	41,7	19,3	53	37,5	25	-16,7	-40	-12,5	-33,3
3.3 Коефіцієнт рентабельності продажу по чистому прибутку	4,3	1,4	4,6	2,3	2,3	-2	-46,5	-	-

Закінчення табл. 2.1.

4. Аналіз ділової активності підприємства									
4.1 Коефіцієнт оборотності активів	11,2	7,3	3,6	4,3	3,3	-7,8	-70,3	-0,9	-22,5
4.2 Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	13,6	13,4	4,3	4,7	4,3	-9,2	-68	-0,3	-7,8
4.3 Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	-	2,2	30,6	32,1	12,5	12,5	-	-19,6	-61
4.4 Коефіцієнт оборотності власного капіталу	12	15	15	20	12	-	-	-8	-40

1. Коефіцієнт покриття – характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Нормальним значенням даного коефіцієнта вважається 1-3 але не менше 1. У 2014 році значення цього показника складає 8,2 п.п. Показник вище нормативного значення є ознакою неефективної структури активів. Більш точні висновки з цього приводу можуть бути сформовані виходячи з даних аналізу активів. Часто значення показника поточної ліквідності вище 3 говорить про залучення зайвих оборотних активів. Це веде до зниження показників ефективності використання активів.

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності – показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. В 2018 році зазначений показник складає 0,8 п.п. що вказує на те, що на підприємстві досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності – дозволяє визначити частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим

часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів. В 2018 році підприємство здатне погасити лише 0,13 частину своїх короткострокових зобов'язань. Це на 66,7 менше, ніж в попередньому періоді. Протягом аналізованого періоду значення показника спадає, що є не досить позитивним для підприємства. Тому керівництву слід знаходити найбільш оптимальні пропорції між накопиченими і вкладеними грошовими коштами.

4. Коефіцієнт фінансової автономії – визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу, чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Значення цього показника на кінець 2018 року складає 0,3. Чітко простежується негативна тенденція, протягом попередніх періодів значення коефіцієнта також не досягало норми. Це свідчить про те, що підприємство не здатне функціонувати без залучення зовнішніх джерел фінансування.

5. Коефіцієнт фінансової залежності – показник обернений до коефіцієнта фінансової автономії і показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн. власних коштів. В 2018 році значення показника склало 3, що на 1,4 менше ніж в 2017 році.

6. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами – показує, яка частина оборотних активів забезпечується за рахунок власних засобів. Значення показника в 2018 році складає 1,6. Враховуючи негативне значення коефіцієнта фінансової автономії, ріст коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами – надзвичайно позитивне явище, адже це забезпечує певну незалежність підприємства.

7. Протягом аналізованого періоду коефіцієнт рентабельності активів зменшився на 40%. З огляду на те, що рентабельність активів формується під впливом всіх внутрішніх і зовнішніх факторів, резерви підвищення показника можуть знаходитися у всіх сферах роботи компанії. Загалом, необхідно працювати в напрямку зниження суми витрат і підвищення доходів.

8. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу підприємства має динамічний характер. Зниження суми власного капіталу, за умови, що ефективність роботи компанії залишиться на попередньому рівні, призведе до підвищення рентабельності власного капіталу. Зниження виробничих, збутових та інших витрат дозволить підвищити чистий прибуток, як і активізація роботи з нарощування доходу. Тому робота в цьому напрямку дозволить підвищити рентабельність власного капіталу.

9. Коефіцієнт рентабельності продажу по чистому прибутку – збільшення цього показника свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства. Даний показник має тенденцію до зменшення, однак знаходиться в межах норми – більше 1, що вказує на про ефективне управління витратами підприємства.

10. Коефіцієнт оборотності активів – відображає швидкість обороту сукупного капіталу, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції припадає на одну грошову одиницю активів. Дані показують, що ефективність використання активів компанії ТОВ «Енергометмаш» знижується. Якщо в 2014 р на кожен гривню залучених коштів було надано послуг на суму 11,2 гривень, то в 2018 р – вже 3,33. Для подальшого підвищення показника можна продати частину не використовуваних активів.

11. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості на кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року. Даний показник має тенденцію до спадання, що свідчить про погашення підприємством своїх зобов'язань перед постачальниками, підрядниками і т.д. протягом періоду дослідження.

12. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості – характеризує швидкість погашення дебіторської заборгованості і розраховується як відношення виручки від реалізації до середньої за період дебіторської заборгованості. Розрахунок даного показника в динаміці показав, що значення коефіцієнта в 2018 році скоротилось в порівнянні з 2017 на 19,6 тис грн, або на 61 %. Дана ситуація є свідченням того, що протягом

аналізованого періоду термін повернення дебіторської заборгованості зменшується, що є негативним явищем. Крім того, такі цифри свідчать про зменшення операцій по продажу товарів в кредит, тобто підприємство працює лише по передоплаті.

13. Коефіцієнт оборотності власного капіталу – розраховується як відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості власного капіталу. В 2018 році порівняно з 2017 відбулось різке зменшення коефіцієнта, а саме з 20 до 12 тобто на 40%. Таким чином, оборотність власного капіталу ТОВ «Енергометмаш» спадає, і на кінець періоду дослідження було вироблено товарів і надано послуг на суму 12 гривень на кожен гривню залучених коштів власників.

За результатами загального аналізу фінансового стану і діяльності підприємства, можна зробити висновок, що протягом досліджуваного періоду динаміка фінансових показників ТОВ «Енергометмаш» є не досить позитивною, однак підприємство є прибутковим. Аналіз показників ліквідності свідчить про те, що підприємство здатне відповідати за своїми зобов'язаннями перед контрагентами, тобто не є банкрутом. Тому за ефективного управління і якісного аналізу господарської діяльності підприємство буде в змозі підвищити свою прибутковість.

2.2. Організація внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш» та її удосконалення

Впровадження новітніх форм управління на підприємстві неможливе без використання сучасних методів контролю. Ефективне управління господарською діяльністю підприємства вимагає підвищення якості формування системи внутрішнього контролю. Найважливішою складовою системи контролю на підприємствах є контроль витрат діяльності. Організація системи внутрішнього контролю, зокрема й витрат, передбачає забезпечення взаємозв'язку з іншими складовими системи управління підприємством на основі інформаційного забезпечення і діями між цими

складовими. Системність та якість облікової інформації для ухвалення управлінських рішень залежить передовсім від системи обліку витрат. Однак системи обліку і контролю, які створені на більшості підприємств, спрямовані здебільшого на зовнішніх користувачів інформації і не містять потрібних даних для системи управління. Інформація, яку одержує підсистема управління витратами для прийняття рішень про їхню оптимізацію, повинна бути достовірною і наочною, вчасно надходити тільки на ті рівні управління, де приймаються відповідні рішення. Інформація має бути аналітичною, тобто відповідати таким якісним показникам: повнота потрібної для аналізу інформації; універсальність інформації щодо можливості отримання потрібних показників; рівень зіставлення інформації з різних джерел; рівень достовірності інформації; рівень своєчасності отримання інформації; гнучкість в коригуванні інформації; рівень готовності до формалізованої обробки; трудомісткість заповнення облікових форм і їх оброблення; рівень взаємної відповідності різних типів інформації [27, с. 143].

Інформаційне забезпечення формування системи контролю витрат підприємства має ґрунтуватись на дотриманні таких основних принципів:

- інформаційна система управління підприємством повинна бути адекватною і відповідати організаційній структурі підприємства;
- встановлення єдиних контрольованих величин та параметрів для виміру й оцінки витрат;
- встановлення нормативних та базових величин для порівняння і визначення контрольованих величин;
- визначення коригувальних заходів для управління відхиленнями від вибраної програми дій;
- комплексне використання інформації на всіх етапах реалізації вибраної стратегії управління витратами підприємства;

На багатьох українських підприємствах працівники відділу внутрішнього контролю рекомендують керівництву жорстко лімітувати

ресурси, які надходять в підрозділи, щоб оптимізувати їх використання. Однак необґрунтовані обмеження в кількості та якості ресурсів, а також в часі їхнього використання зазвичай призводять до погіршення остаточного результату і не сприятимуть зниженню рівня витрат на довгострокову перспективу.

Узагальнюючи літературні джерела, контроль витрат можна класифікувати за такими ознаками [31, с. 142–144; 51, с. 182–184]:

- за сферою господарської діяльності: зовнішній, внутрішній;
- за змістом і сутністю витрат: фінансовий, виробничий, операційний, маркетинговий;
- за етапами діяльності: попередній, поточний, заключний;
- за рівнем централізації управління: централізований, децентралізований.

Зовнішній контроль діяльності підприємства здійснюють різні органи державної влади, міністерства, відомства, комітети, незалежні аудитори, страхові та інвестиційні організації та інші структури. Внутрішній контроль реалізують ревізійні комісії підприємств, внутрішні аудитори, керівники, функціональні служби в межах своєї компетенції, менеджери різних рівнів управління. Мета внутрішнього контролю полягає у неперервному і системному спостереженні за виробничою, організаційною, збутовою і фінансовою діяльністю всіх структурних підрозділів підприємства з метою виявлення резервів підвищення ефективності, виявлення відхилень і недоліків, вирішення проблем та прийняття оптимальних управлінських рішень.

Попередній контроль витрат здійснюється на вході системи управління підприємством. Його реалізують через встановлені правила та процедури внутрішні структурні підрозділи. Основа попереднього контролю повинна бути закладена у функціях планування, організування, здійснення та регулювання витрат. Об'єктами такого контролю є витрати матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних ресурсів тощо. Поточний контроль

реалізується безпосередньо в процесі виробничо-господарської діяльності. Основна увага під час цього виду контролю повинна бути спрямована на центри відповідальності та осіб, які відповідають за результати певної роботи. Заключний контроль здійснюється на виході із системи управління підприємством і зворотний зв'язок відбувається після виконання роботи. Метою заключного контролю є перевірка повноти, достовірності, об'єктивності інформації, яка відображає рівень виконання поставлених завдань.

Централізований контроль здійснюють спеціальні контрольні служби з використанням встановлених правил, інструкцій та нормативів. Проведення децентралізованого контролю ґрунтується на певних нормах, традиціях та цінностях. Увага зосереджується на внутрішньогруповому самоконтролі й забезпеченні двостороннього впливу. Основними напрямками внутрішнього контролю витрат підприємства є: контроль обсягу виробленої продукції, контроль собівартості та інших витрат і контроль результатів (доходи та прибутки).

Алгоритм внутрішнього контролю витрат підприємства зображено в додатку Д. Методика внутрішнього контролю повинна містити дві основні складові: загальний підхід до дослідження предмета контролю і сукупність методичних прийомів, спрямованих на вирішення конкретних завдань контролю. Зважаючи на основну мету контролю витрат, можна сформулювати такі найважливіші його завдання:

- перевірка законності господарських операцій, пов'язаних з витратами;
- перевірка достовірності даних обліку про витрати підприємства;
- запобігання відхиленням від встановлених норм, нормативів та кошторисів витрат;
- перевірка доцільності, цілеспрямованості та ефективності здійснення конкретних витрат підприємства;
- перевірка своєчасності відображення даних про витрати в облікових документах;

- перевірка виконання прийнятих управлінських рішень, пов'язаних зі здійсненням витрат.

Крім того, необхідно ретельно оцінювати якість інформаційного забезпечення процесу управління, обчисливши низку показників, а саме: точність інформації, повноту інформації, абсолютну і відносну значущість інформації, вартість інформації, ефективність та оперативність інформації тощо. Сьогодні менеджери повинні знати, крім того, яка величина витрат підприємства і чому вона така, ще й як її оптимізувати. Також варто враховувати, що якщо змінюються потреби менеджерів в інформації, то доцільно змінювати й процедури її отримання, аналізу і використання. Оптимізацію інформаційного забезпечення різних рівнів управління підприємством можна здійснювати на основі адресації даних за відповідними одержувачами і встановлення способів її доставки.

Однією з основних проблем для управління підприємством ТОВ «Енергометмаш» є забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати підприємства. Якщо інформація щодо витрат, яка повинна слугувати для прийняття управлінських рішень є несвоєчасною, недостовірною або відсутньою, це спричиняє виникнення проблем, як внутрішнім так і зовнішнім її користувачам. Для функціонування підсистеми залучення інформаційних ресурсів ТОВ «Енергометмаш» необхідно: доручити окремим підрозділам підприємства збирати інформацію, пов'язану зі сферою його діяльності; уникати отримання інформації з неперевіраних джерел; чітко обґрунтувати, яка інформація потрібна підприємству і цілеспрямовано вживати заходів для її отримання, а не навпаки – одержавши значний масив інформації, шукати у ньому потрібну. Для захисту інформаційних ресурсів потрібно: встановити критерії конфіденційності інформації підприємства; постійно оновлювати засоби і способи захисту інформації; забезпечувати захист лише справді конфіденційної інформації. Для ефективного використання інформаційних ресурсів обов'язковими діями є: присвоєння працівникам рівнів допуску до

інформації і неухильне дотримання їх; передавання конкретної інформації лише тим, хто на її основі робить висновки або приймає рішення.

Важливою проблемою організації обліку витрат підприємства є встановлення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт та визначення їхньої ролі у скороченні необґрунтованих витрат підприємства. Тому для забезпечення достатньої аналітичності інформації її необхідно завчасно перевірити щодо відповідності сучасним вимогам: порівнянності, достовірності, дохідливості й доречності. Не згрупована, належним чином не відображена інформація про витрати підприємства може на деякий час загальмувати процес первинної обробки аналітичної інформації, призвести до помилкової оцінки здійснюваних підприємством господарських процесів, занижити або завищити деякі витрати тощо.

Основними етапами організації внутрішнього контролю витрат ТОВ «Енергометмаш», повинні бути:

4. визначення пріоритетних завдань внутрішнього контролю;
визначення об'єкта внутрішнього контролю;
 - призначення суб'єкта контролю та його ознайомлення з правами та обов'язками;
 - вибір методики контролю витрат періоду;
 - виявлення та усунення помилок, або надання рекомендацій по їх усуненню.

Завершальним етапом в організації внутрішнього контролю є формування висновків, актів контрольних перевірок із супроводжуваними поясненнями, у разі виникнення значних розбіжностей між бюджетними та фактичними даними про витрати періоду.

Якщо розглядати систему контролю, яка в реальній практичній діяльності використовується на підприємстві, то дуже багато можна сказати про її недоліки. Одним з них є безсистемне закріплення функцій контролю за певними працівниками, у зв'язку з чим один працівник може контролювати

більше інформаційних об'єктів, інший менше, або один об'єкт контролюється декількома працівниками, а деякі - тільки одним. Тому при реорганізації системи управління повинен здійснюватися чіткий розподіл і закріплення функцій контролю за певними робочими місцями, що необхідно регламентувати внутрішніми стандартами контролю, розробленими кожним підприємством.

Проблема матеріально-технічного й організаційного забезпечення ТОВ «Енергометмаш», полягає в тому, наскільки достатньо підприємство забезпечене сучасними матеріально-технічними засобами (комп'ютерною та іншою обчислювальною технікою, програмним забезпеченням до неї, засобами комунікації, оргтехнікою, нормативно-правовими й інструктивними матеріалами, бланками (зразками) форм первинних документів. На вирішення цього питання має бути спрямована послідовна стратегія розвитку підприємства, яка б передбачала оновлення, закупівлю, облаштування, використання й фінансування матеріально-технічних засобів, проведення організаційних заходів, спрямованих на виведення підприємства на новітні простори інформаційної економіки.

Отже, система контролю витрат є основними складовими інформаційної бази для управління господарською діяльністю підприємства. Варто зазначити, що облікова інформація є основним об'єктом внутрішнього контролю і тому ефективність системи управління витратами залежатиме і впливатиме на якість обліково-інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень та покращення фінансових результатів діяльності підприємства. Отже, функціонування системи контролю витрат дасть змогу підприємству отримати такі результати: отримати конкурентну перевагу у вигляді можливості ефективного цінового маневру без зменшення прибутку; вивільнити ресурси для розширення діяльності або для реалізації нових інвестиційних проектів; підвищити ефективність реалізації тактики і стратегії розвитку підприємства тощо.

Висновки до розділу 2

1. За результатами загального аналізу фінансового стану і діяльності підприємства, можна зробити висновок, що протягом досліджуваного періоду динаміка фінансових показників ТОВ «Енергометмаш» є не досить позитивною, однак підприємство є прибутковим. Аналіз показників ліквідності свідчить про те, що підприємство здатне відповідати за своїми зобов'язаннями перед контрагентами, тобто не є банкрутом. Тому за ефективного управління і якісного аналізу господарської діяльності підприємство буде в змозі підвищити свою прибутковість.

2. У сучасних умовах необхідно послідовно здійснювати заходи із запровадження нових методів інформаційного забезпечення управлінських структур і використання накопиченого досвіду в роботі підприємств. Інформація, яку одержує підсистема управління витратами для прийняття рішень про їхню оптимізацію, повинна бути достовірною і наочною, вчасно надходити тільки на ті рівні управління, де приймаються відповідні рішення. Інформація має бути аналітичною, тобто відповідати таким якісним показникам: повнота потрібної для аналізу інформації; універсальність інформації щодо можливості отримання потрібних показників; рівень зіставлення інформації з різних джерел; рівень достовірності інформації; рівень своєчасності отримання інформації.

3. Для функціонування підсистеми залучення інформаційних ресурсів ТОВ «Енергометмаш» необхідно: доручити окремим підрозділам підприємства збирати інформацію, пов'язану зі сферою його діяльності; уникати отримання інформації з неперевіраних джерел; чітко обґрунтувати, яка інформація потрібна підприємству і цілеспрямовано вживати заходів для її отримання, а не навпаки – одержавши значний масив інформації, шукати у ньому потрібну.

4. Для захисту інформаційних ресурсів потрібно: встановити критерії конфіденційності інформації підприємства; постійно оновлювати засоби і способи захисту інформації; забезпечувати захист лише справді конфіденційної інформації.

5. Основними етапами організації внутрішнього контролю витрат ТОВ «Енергометмаш», повинні бути:

- визначення пріоритетних завдань внутрішнього контролю;
- визначення об'єкта внутрішнього контролю;
- призначення суб'єкта контролю та його ознайомлення з правами та обов'язками;
- вибір методики контролю витрат періоду;
- виявлення та усунення помилок, або надання рекомендацій по їх усуненню.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Методика внутрішнього контролю витрат діяльності виробничого підприємства

Важливе значення у системі управління витратами підприємства має внутрішній контроль. Саме завдяки застосуванню його принципів та методів можна виявити і попередити недоцільні та надмірні витрати. Значення внутрішнього контролю неможливо переоцінити, найбільш актуальним це питання є для системи управління на великих підприємствах, де різноманітність витрат потребує особливого підходу до їх контролю. Також не менш важливого значення набуває організація внутрішнього контролю для акціонерів та інвесторів. У цьому випадку контроль можна розглядати як певний гарант ефективного управління підприємством.

Стан наукових знань про внутрішній контроль підтверджується низкою невирішених проблем щодо дефініції, принципів підходів до його організації, стандартизації контрольних процедур, регламентного та методичного забезпечення функціонування систем внутрішнього контролю суб'єктів господарювання, особливо в соціально значущих сферах, зокрема на торгівельних підприємствах. Водночас у науковій літературі терміни “внутрішній” та “внутрішньогосподарський” контроль різні автори трактують по-різному (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Трактування терміна “внутрішній контроль” у науковій літературі

Контроль внутрішньогосподарський – контрольні функції, які здійснюють керівники (власники) підприємств відповідно до чинного законодавства. Завданням такого контролю є перевірка господарських операцій підприємства з метою недопущення недостач, перевитрат і втрат матеріальних і фінансових ресурсів.	Бутинець Ф.Ф. [10]
Внутрішньогосподарський контроль – процес, який забезпечує якісне розроблення та ефективне досягнення цілей, накреслених підприємством, організацією прийнятних управлінських рішень.	Нападовська Л.В. [43, с. 18].

Внутрішньогосподарський контроль є самостійною функцією управління всередині підприємства, відрізняється глибиною та точністю його здійснення, оскільки проводиться там, де знаходиться центр уваги управління.	Чабанюк О.А. [68]
Внутрішній фінансово-господарський контроль являє собою систему контрольних та експертних дій суб'єктів підприємництва, залежних від власника капіталу і не залежних від виконавчої дирекції з метою сприйняття раціонального використання ресурсів підприємства, яка повинна приносити максимальний прибуток у межах чинного законодавства і прийнятої облікової політики.	Сухарева Л.О [63, с. 62]

На основі наведених визначень можна зробити узагальнюючий висновок про те, що внутрішній контроль є самостійною системою, складовими якої є принципи, методи та прийоми. Впровадження системи внутрішнього контролю сприяє раціональному використанню ресурсів, недопущенню перевитрат та здійсненню зайвих витрат.

Оскільки функція контролю проявляється у формі впливу на методи управління шляхом оцінки стану, з метою виявлення відхилень та розробки заходів щодо вибору доцільних управлінських рішень, на наш погляд, доцільно виокремити такі основні функції внутрішнього контролю:

- управлінська – забезпечує зв'язок між системою управління обліком та аналізом;
- інформаційна – надає чітку інформацію керівникам підприємства та керівникам центрів відповідальності про склад, структуру та поведінку витрат періоду;
- координаційна – внутрішній контроль витрат періоду повинен бути скоординований із іншими ланками контролю на підприємстві;
- прогнозна – внутрішній контроль повинен забезпечувати своєчасною інформацією систему управління для побудови наступних бюджетів.

Обираючи об'єкт внутрішнього контролю, слід визначити методичні питання, пов'язані із вибором об'єктів витрат діяльності підприємства. Відповідно, здійснюючи організацію внутрішнього контролю витрат, об'єктом є витрати окремих структурних підрозділів (центрів відповідальності), наприклад: відділ бухгалтерського (фінансового та

управлінського) обліку і звітності; фінансово-економічний відділ; відділ збуту та закупівель; відділ реклами; юридичний відділ; адміністративно-господарський відділ; відділ безпеки та охорони. Стосовно суб'єктів внутрішнього контролю їх доцільно розділити на дві групи: перша - це контроль керівника та власника підприємства; друга – це контроль керівника центру відпо- відальності.

Невід'ємним компонентом організації внутрішнього контролю витрат періоду є методологія його здійснення. Так, внутрішній контроль виробничих витрат повинен базуватись на таких принципах:

- незалежності та неупередженості – передбачає проведення контролю без упереджених інтересів суб'єктів такого контролю;
- неперервності – з метою постійного контролю за виникненням витрат, внутрішній контроль необхідно здійснювати безперервно а не час від часу;
- адаптивності – внутрішній контроль за витратами необхідно здійснювати з урахуванням змін поточних планів та стратегії підприємства;
- повноти та аналітичності інформації - передбачає формування кінцевих результатів у зрозумілому викладі для системи управління з максимально аналітичними даними;
- збалансованості – передбачає здійснення внутрішнього контролю інтегровано із іншими системами управління (планування, облік, аналіз);
- комплексності – виконання внутрішнього контролю повинно бути з врахуванням функції управління.

Застосування зазначених принципів сприяє формуванню якісної та достовірної інформації про склад, структуру та тенденцію змін витрат періоду підприємства.

Стосовно методів, що їх необхідно застосовувати для внутрішнього контролю витрат, доцільно виділити такі методи:

- спостереження;
- аналіз;
- службове розслідування;

- перевірка правильності віднесення різних витрат до певної групи (адміністративні, збутові та інші операційні витрати);
- методи нормативно-правового регулювання;
- перевірка достовірності підтверджувальних документів стосовно здійснення витрат періоду.

Основними етапами організації внутрішнього контролю витрат повинні бути:

- визначення пріоритетних завдань внутрішнього контролю;
- визначення об'єкта внутрішнього контролю;
- призначення суб'єкта контролю та його ознайомлення з правами та обов'язками;
- вибір методики контролю витрат періоду;
- виявлення та усунення помилок, або надання рекомендацій по їх усуненню.

Завершальним етапом в організації внутрішнього контролю є формування висновків, актів контрольних перевірок із супроводжуваними поясненнями, у разі виникнення значних розбіжностей між бюджетними та фактичними даними про витрати періоду. До основних методів, за допомогою яких повинні формуватись узагальнюючі результати слід віднести:

- метод документального оформлення результатів;
- метод аналітичного групування;
- метод систематизованого викладу висновків;
- метод прийняття рішень за результатами проведеного контролю.

Внутрішній контроль необхідно розглядати у взаємодії з іншими елементами системи управління підприємством (діяльністю). Під час контролю треба створювати умови для взаємодії працівників різних функціональних напрямів. Діяльність суб'єктів внутрішнього контролю має контролювати керівництво підприємства. Джерела інформації, які використовуються при внутрішньому контролі за здійсненням операцій, що формують витрати підприємства, наведено в таблиці. 3.2.

Внутрішній контроль витрат підприємства має здійснюватися: на стадії бюджетування витрат оцінюється оптимальність, раціональність і ефективність різних варіантів управлінських рішень та відповідність їх загальної стратегічної мети розвитку підприємства; на стадії організації та регулювання управлінських рішень оцінюється можливість досягнення бажаних результатів з певними витратами.

Таблиця 3.2.

**Джерела інформації внутрішнього контролю операцій,
що формують витрати діяльності підприємства**

№ з/п	Вид документа	Наявність
1	Посадові інструкції осіб, відповідальних за контроль витрат	+
2	Бюджет	+
3	Договори (контракти) (з працівниками, контрагентами, банками)	+
4	Первинні документи	+
4.1	Банківські документи (виписки з рахунків, платіжні доручення, меморіальні ордери)	+
4.2	Документи за розрахунками з персоналом (відомості нарахування, відомості виробітку, відомості преміювання, розрахунки нарахування соціального внеску тощо)	+
4.3	Документи за розрахунками з контрагентами за отриманими послугами (акти, розрахунки, довідки бухгалтерії (або планового відділу) тощо)	+
4.4	Документи за розрахунками з контрагентами за отриманими запасами (накладні, товарно-транспортні накладні, розрахунки розподілу ТТН, акти, довідки сформованої первісної вартості запасів тощо)	+
4.5	Документи щодо наявності та руху необоротних активів (розрахунки, акти, довідки бухгалтерії тощо)	+
5	Звіти осіб, які контролюють витрати	+
6	Зведені реєстри витрат за центрами відповідальності	+
7	Зведені реєстри витрат за структурними підрозділами	+
8	Зведені реєстри витрат по підприємству	+
9	Висновок відділу внутрішнього контролю з перевірки операцій, що сформували витрати на підприємстві	+

На стадії обліку контролюють раціональне й ефективне використання виробничих і фінансових ресурсів відповідно до затверджених бюджетів; доцільність і законність господарських операцій підприємства.

Отже, контроль за витратами підприємства і повнотою відображення господарських процесів у бухгалтерському обліку та збереження його майна залежить від чітко визначених і запропонованих контрольних процедур,

контрольних функцій, джерел інформації та належно організованої служби внутрішнього контролю. Ефективність і адекватність системи внутрішнього контролю залежить, насамперед, від зацікавленості в ньому власників і керівництва підприємства, від їхніх дій щодо організації внутрішнього контролю на різних рівнях управління та забезпечення умов для своєчасної оцінки ризиків і ефективності контрольних процедур. Така організація виявлення недоліків і порушень є сигналом про можливі недоліки у господарюванні, пов'язані з відсутністю або неправильною роботою системи внутрішнього контролю на підприємстві.

3.2. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш»

Методологія системно-орієнтованого управління витратами діяльності підприємства для прийняття управлінських рішень передбачає визначення методів і видів аналізу, технології, розроблення та практичну реалізацію управлінських рішень. Особливості методології системно-орієнтованого управління витратами підприємства полягають у: формуванні методики прийняття управлінських рішень із застосуванням відповідних інструментів; поєднанні формальних і неформальних методів прийняття управлінських рішень. Методика прийняття управлінських рішень полягає у визначенні об'єкта дослідження та виділенні елементів у системі та дослідженні взаємозв'язків між ними. Крім того, за конкретних умов діяльності підприємства здійснюється вибір оптимального варіанта управлінського рішення. Поєднання формальних і неформальних методів прийняття управлінських рішень включає методи системного та комплексного підходів, моделювання, економіко-математичних досліджень тощо.

Сутність та зміст процесу прийняття управлінських рішень розкриває його технологію, яка є сукупністю етапів, робіт, операцій, методів розроблення та реалізації.

Класифікація методів системно-орієнтованого управління витратами підприємства [47, с. 163]

Класифікаційні ознаки	Групи методів
за способом впливу	методи прямого впливу методи непрямого впливу
за формою впливу	кількісні методи якісні методи
за термінами управління	методи стратегічного управління методи тактичного управління
за цільовим призначенням	методи управління з метою диференціації споживчих якостей продукції методи управління, спрямовані на мінімізацію витрат
за організацією впливу на витрати	методи управління діями (поведінкою) методи управління через взаємний контроль методи управління за результатами
за функціональною ознакою	методи прогнозування витрат методи планування витрат методи регулювання витрат методи мотивування (стимулювання) економії витрат методи контролювання витрат
за напрямом впливу	економічні технологічні соціально-психологічні організаційні (логістичні) адміністративні
за характером впливу	функціональні комплексні
за видами діяльності	методи управління витратами операційної діяльності методи управління витратами інвестиційної діяльності методи управління витратами фінансової діяльності
за об'єктами витрат	методи управління витратами на господарські операції методи управління собівартістю продукції методи управління витратами за центрами відповідальності
за формою обробки інформації	традиційні методи, детермінованого факторного аналізу стохастичного факторного аналізу, евристичні методи методи математичної статистики математичні методи з використанням обчислювальної техніки

Ефективність прийняття управлінських рішень, пов'язаних з управлінням витратами підприємства, суттєво залежить від вибору методів управління та від їхнього оптимального використання. За теорією менеджменту, методи управління – це сукупність важелів, функцій, способів і прийомів впливу керуючої системи на керовану на різних рівнях і ланках управління (підприємство, підрозділ, служба тощо). З огляду на сказане, можна стверджувати, що методи управління витратами – це сукупність

важелів, інструментів та способів впливу на витрати з метою виконання поставлених завдань, а у системі управління слугують прийомами впливу суб'єктів управління на об'єкти на різних рівнях управління підприємством. Методи системно-орієнтованого управління витратами можна поділяти залежно від аспекту дослідження, зокрема з позицій функцій менеджменту, способу (методи прямого і непрямого впливу) і форми (кількісні та якісні методи) характеру впливу на об'єкт (економічні, технологічні, соціально-психологічні, адміністративні) тощо. Дія різноманітних методів системно-орієнтованого управління витратами проявляється у зміні обсягів, структури, складу та величини витрат у системі управління підприємством, у зв'язку з чим їх доцільно систематизувати за низкою ознак, наведених у таблиці 3.3.

Вибір методів управління витратами, скерованими на конкретний структурний підрозділ підприємства, потрібно здійснювати з урахуванням цілісної системи взаємопов'язаних між собою елементів об'єкта управління та потреби досягнення цільових показників діяльності підприємства.

Основні методи, які доцільно використовувати для системно-орієнтованого управління витратами підприємства, зображено на рисунку 3.1. Сутєвим недоліком внутрішнього контролю ТОВ «Енергометмаш» є його зосередження на здійсненні перевірок уже прийнятих рішень чи окремих дій безсистемного, документального вивчення господарських операцій, умов і процесу виконання рішень. Попередній та поточний контроль концентрується головним чином на аналізі документів, що надходять до бухгалтерії, а не на санкціонуванні (надані) дозволів на здійснення операцій та підписання відповідних документів керівниками структурних і функціональних підрозділів. Для ТОВ «Енергометмаш» пропонується системний підхід до організації та проведення внутрішнього контролю за витратами діяльності. За етапами проведення контрольних заходів розрізняють попередній, поточний і наступний контроль. Попередній контроль передуює фінансово-господарській операції або процесу, діє до її здійснення.

МЕТОДИ СИСТЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Методи аналізу структури і динаміки витрат та впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на витрати

Методи планування витрат на основі формування стратегічних, оперативних, поточних планів (бюджетів)

Методи організування здійснення витрат на основі виділення центрів відповідальності

Методи обліку та калькулювання витрат (повні, змінні)

Методи контролю витрат шляхом здійснення (попереднього, поточного, заключного) контролю

Методи регулювання витрат на основі впливу чинників витрат та визначення допустимих меж витрат, встановлення правил, дозволів чи заборон

Методи координації витрат шляхом перерозподілу ресурсів чи еструктуризації

Методи нормування витрат

Методи мотивування персоналу до оптимізації витрат

Рис. 3.1. *Методи системно-орієнтованого управління витратами підприємства*

** розроблено автором*

Це дає можливість заздалегідь обґрунтувати економічну доцільність та вірогідність тієї чи іншої операції, своєчасно усунути недоліки, запобігти недоцільним витратам, безгосподарності марнотратству. Функціями попереднього контролю є: складання кошторисів накладних витрат підрозділів; закріплення відповідальних за їх дотримання; розробка прогресивних норм матеріалів і трудових витрат; визначення оптимального розміру витрат. У сучасних умовах важливу роль відіграє попередній контроль під час прийняття управлінських рішень, коли потрібно завчасно

оцінити операції із заготівлі, виробництва та реалізації з точки зору їх законності, доцільності й економічності. У зв'язку з тим, що попередній контроль передуює здійсненню операцій, він є найбільш ефективним. Він може здійснюватися під час складання нормативів, кошторису, при розробці норм витрат і витрат сировини та готової продукції, плануванні прибутків. Поточний контроль оперативно виявляє і своєчасно усуває порушення і відхилення, що виникають в процесі виконання господарських операцій і виробничих завдань. Суб'єктами даного контролю в більшості випадків, відповідно до застосування і використання прийомів і методів, є апарат бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером підприємства. Він має особливе значення під час оформлення та аналізу грошових, розрахункових, виробничих та інших операцій, підписання документів і надходження їх до бухгалтерії. Для цього керівник ТОВ «Енергометмаш» зобов'язаний не формально підписувати документи, а глибоко вникати в їх зміст, аналізувати суть фінансово-господарських операцій та показників.

Схематично етапи внутрішнього контролю витрат можна зобразити наступним чином (рис. 3.2). На першому етапі проведення внутрішнього контролю витрат слід сформулювати завдання та цілі перевірки, обирати методи і прийоми контролю, розробити програму, а також визначити безпосередніх виконавців контролю та строки його проведення. На другому етапі виявляється вплив на рівень виробничих витрат і формування собівартості продукції за такої організації та методології обліку, коли причини змін собівартості, допущених перевитрат і відхилень та отримання економії засобів проявляється в щоденому процесі виконання плану на підставі первинної документації і поточних облікових записів. Систематичний контроль за господарською діяльністю підприємства дозволить контролювати виконання встановлених норм.

Рис. 3.2. Етапи проведення внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш»*

* розроблено автором

Для своєчасного й ефективного обліку відхилень від встановлених норм, які є основою застосування нормативного методу, необхідне застосування оперативного поточного контролю. Одним з видів відхилень від встановлених норм в системі нормативного обліку витрат є відхилення якості матеріалів від встановленого стандарту. Причиною даного виду відхилення може бути виникнення браку, тому ефективна система внутрішнього контролю може запобігти його появі, що сприятиме уникненню відхилень від встановлених норм та ефективного виробничого процесу. Контролюючи виробничі витрати, треба враховувати, що на підприємствах поширюються основні принципи нормативного обліку. Зокрема, допускається завищення нормативних витрат, неточний розподіл виробничих витрат, невраховані відхилення від норм відносяться на собівартість продукції, не надаються дані обліку для оперативного контролю виробництва за бригадами, ділянками тощо [57, с. 353].

Протестувавши систему внутрішнього контролю підприємства (Додаток Е), нами було встановлено, що система внутрішнього контролю ТОВ «Енергометмаш» є недостатньою для попередження всіх суттєвих порушень і недоліків у діяльності підприємства.

На третьому етапі здійснюється безпосередньо процедура перевірки. Ефективним методом контролю за списанням витрат на виробництво за елементами і калькуляційними статтями є зустрічна перевірка і порівняння їх з даними первинних документів, відповідність аналітичному і синтетичному обліку, відомостями оцінки остаточного браку і розрахунку втрат від браку, даними оцінки залишків і нестач незавершеного виробництва, виробничими звітами цехів тощо. Також слід враховувати правильність оцінки матеріалів, порівнюючи списані матеріали з обліковою їхньою оцінкою, розрахунок відхилень від купівельних цін та облік зворотних відходів. Ці фактори призводять до необґрунтованого регулювання собівартості випущеної продукції на досліджуваних підприємствах.

На наступному етапі контролю витрат слід забезпечити виконання норм Наказу про облікову політику, який би враховував: визначення бази розподілу накладних витрат; обґрунтування методів списання запасів; вибір методів нарахування амортизації; поглиблення аналітики обліку витрат за допомогою відкриття рахунків третього та четвертого порядків; розробка форм управлінської звітності.

На п'ятому етапі результати контролю узагальнюються, здійснюється аналіз виявлених порушень. За результатами проведення внутрішнього контролю витрат складається висновок щодо виявлених відхилень та встановлених порушень, крім того зазначаються пропозиції щодо удосконалення бухгалтерського обліку таких витрат і підвищення рівня внутрішнього контролю за ними.

Отже, дослідивши організаційні аспекти внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш», можна зробити висновок, що в умовах сьогодення здійснення саме цього виду контролю є дуже важливим,

оскільки основним завданням діяльності будь-якого підприємства є оптимізація його витрат, що дозволяє збільшити прибуток. Загалом же, на наш погляд, запровадження дієвого внутрішнього контролю витрат діяльності на ТОВ «Енергометмаш» дозволить віднайти певні резерви зниження собівартості закладені в усунені або скорочені витрат, які не є необхідними при нормальній організації виробничого процесу (наднормативні витрати сировини, матеріалів, палива, енергії, доплати робітником за відступ від нормальних умов праці і понаднормові роботи). Виявлення цих зайвих витрат потребує особливих методів і уваги. Їх можна виявити проведенням спеціальних обстежень і одночасного урахування, при аналізі даних нормативного урахування витрат на виробництві, ретельному аналізі планових і фактичних витрат. Все це може забезпечити належним чином організована система контролю.

З метою впорядкування і забезпечення чіткості етапів контролю слід зосередити увагу на можливостях розробки положень про організацію контролю, зазначити елементи, що безпосередньо стосуються витрат підприємства і визначають методичні аспекти їх обліку у Наказі про облікову політику (методи калькулювання виробничої собівартості продукції, робіт, послуг; перелік та склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції, робіт, послуг; перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат; бази розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат).

Саме при ефективній взаємодії всіх елементів організації внутрішнього контролю він досягне своєї головної мети – забезпечить достовірні дані у процесі бухгалтерського обліку витрат підприємства, повноту і своєчасність відображення господарських операцій в облікових регістрах та правильність ведення обліку відповідно до прийнятої облікової політики ТОВ «Енергометмаш».

Висновки до розділу 3

1. На практиці внутрішньому контролю витрат діяльності приділяється недостатньо уваги. Основною причиною є недостатній рівень знань працівників та невміння застосовувати методику внутрішнього контролю. Стан наукових знань про внутрішній контроль підтверджується низкою невіршених проблем щодо дефініції, принципів підходів до його організації, стандартизації контрольних процедур, регламентного та методичного забезпечення функціонування систем внутрішнього контролю суб'єктів господарювання, особливо в соціально значущих сферах, зокрема на торгівельних підприємствах.

Внутрішній контроль витрат підприємства має здійснюватися: на стадії бюджетування витрат оцінюється оптимальність, раціональність і ефективність різних варіантів управлінських рішень та відповідність їх загальної стратегічної мети розвитку підприємства; на стадії організації та регулювання управлінських рішень оцінюється можливість досягнення бажаних результатів з певними витратами. Однак, протестувавши систему внутрішнього контролю підприємства, нами було встановлено, що система внутрішнього контролю ТОВ «Енергометмаш» є недостатньою для попередження всіх суттєвих порушень і недоліків у діяльності підприємства.

2. Суттєвим недоліком внутрішнього контролю ТОВ «Енергометмаш» є його зосередження на здійсненні перевірок уже прийнятих рішень чи окремих дій безсистемного, документального вивчення господарських операцій, умов і процесу виконання рішень. Попередній та поточний контроль концентрується головним чином на аналізі документів, що надходять до бухгалтерії, а не на санкціонуванні (наданні) дозволів на здійснення операцій та підписання відповідних документів керівниками структурних і функціональних підрозділів.

3. Запровадження дієвого внутрішнього контролю витрат діяльності на ТОВ «Енергометмаш» дозволить віднайти певні резерви зниження собівартості закладені в усунені або скорочені витрат, які не є необхідними

при нормальній організації виробничого процесу (наднормативні витрати сировини, матеріалів, палива, енергії, доплати робітником за відступ від нормальних умов праці і понаднормові роботи).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Основна проблема вибору ознак класифікації витрат полягає у тому, що наявна застаріла методика не стимулює підприємство до використання більш прогресивних класифікаційних ознак, а саме щодо їхнього поділу на постійні і змінні залежно від зміни обсягу виробництва. Поділ витрат на постійні та змінні дає змогу аналізувати залежність витрат і прибутку від обсягу виробництва при виборі варіантів планових рішень та визначати такий обсяг випуску продукції, який забезпечуватиме відшкодування витрат на її виробництво (межу беззбитковості).
2. Використання Методичних рекомендацій та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” дає змогу констатувати, що формування витрат має здійснюватись адекватно до змін ринкового середовища і враховувати зовнішні та внутрішні фактори виробничо-господарської діяльності підприємства. У нашому розумінні, формування витрат – визначення економічно обґрунтованої величини витрат, необхідної у плановому періоді для виробництва і збуту продукції підприємства.
3. За результатами загального аналізу фінансового стану і діяльності підприємства, можна зробити висновок, що протягом досліджуваного періоду динаміка фінансових показників ТОВ «Енергометмаш» є не досить позитивною, однак підприємство є прибутковим. Аналіз показників ліквідності свідчить про те, що підприємство здатне відповідати за своїми зобов'язаннями перед контрагентами, тобто не є банкрутом. Тому за ефективного управління і якісного аналізу господарської діяльності підприємство буде в змозі підвищити свою прибутковість.
4. В умовах ринкових відносин акцент ставиться не тільки на кінцевих результатах, але й на методах їхнього досягнення. Можливість виділити найважливіші напрями виробничої діяльності дає змогу зосередити увагу управління на важливих ділянках і підвищити ефективність контрольних операцій і робіт. Основними напрямками внутрішнього контролю витрат

підприємства є: контроль обсягу виробленої продукції, контроль собівартості та інших витрат і контроль результатів (доходи та прибутки).

5. Для функціонування підсистеми залучення інформаційних ресурсів ТОВ «Енергометмаш» необхідно: доручити окремим підрозділам підприємства збирати інформацію, пов'язану зі сферою його діяльності; уникати отримання інформації з неперевіраних джерел; чітко обґрунтувати, яка інформація потрібна підприємству і цілеспрямовано вживати заходів для її отримання, а не навпаки – одержавши значний масив інформації, шукати у ньому потрібну. Для захисту інформаційних ресурсів потрібно: встановити критерії конфіденційності інформації підприємства; постійно оновлювати засоби і способи захисту інформації; забезпечувати захист лише справді конфіденційної інформації.

6. Основними етапами організації внутрішнього контролю витрат ТОВ «Енергометмаш», повинні бути:

- визначення пріоритетних завдань внутрішнього контролю;
- визначення об'єкта внутрішнього контролю;
- призначення суб'єкта контролю та його ознайомлення з правами та обов'язками;
- вибір методики контролю витрат періоду;
- виявлення та усунення помилок, або надання рекомендацій по їх усуненню.

7. Внутрішній контроль витрат підприємства має здійснюватися: на стадії бюджетування витрат оцінюється оптимальність, раціональність і ефективність різних варіантів управлінських рішень та відповідність їх загальної стратегічної мети розвитку підприємства; на стадії організації та регулювання управлінських рішень оцінюється можливість досягнення бажаних результатів з певними витратами.

8. Розвиток сучасних автоматизованих інформаційних систем дозволяє розробляти нові концепції організації проведення контролю витрат діяльності за допомогою електронної обчислювальної техніки. На сучасному

етапі розвитку торгівельної галузі одним із актуальних стало питання удосконалення організації та контролю витрат, що пов'язано зі значною складністю діяльності торгівельних підприємств, нестабільними умовами ринку, загостренням боротьби за якість послуг, різким збільшенням інформаційних потоків.

9. Використання централізованої комп'ютерної системи дозволить ТОВ «Енергометмаш» підвищити оперативність отримання інформації, забезпечити високу її аналітичність, а також створювати внутрішні форми звітності та подавати інформацію про витрати і собівартість послуг, які ним надаються, у розрізах, що задовольняють інформаційні потреби власників та працівників менеджменту.

10. Сутєвим недоліком внутрішнього контролю ТОВ «Енергометмаш» є його зосередження на здійсненні перевірок уже прийнятих рішень чи окремих дій безсистемного, документального вивчення господарських операцій, умов і процесу виконання рішень. Попередній та поточний контроль концентрується головним чином на аналізі документів, що надходять до бухгалтерії, а не на санкціонуванні (наданні) дозволів на здійснення операцій та підписання відповідних документів керівниками структурних і функціональних підрозділів.

11. Для ТОВ «Енергометмаш» пропонується системний підхід до організації та проведення внутрішнього контролю за витратами діяльності. За етапами проведення контрольних заходів розрізняють попередній, поточний і наступний контроль. Попередній контроль передуює фінансово-господарській операції або процесу, діє до їх здійснення. Це дає можливість заздалегідь обґрунтувати економічну доцільність та вірогідність тієї чи іншої операції, своєчасно усунути недоліки, запобігти недоцільним витратам, безгосподарності марнотратству. Функціями попереднього контролю є: складання кошторисів накладних витрат підрозділів; закріплення відповідальних за їх дотримання; розробка прогресивних норм матеріалів і трудових витрат; визначення оптимального розміру витрат.

12. Запровадження дієвого внутрішнього контролю витрат діяльності на ТОВ «Енергометмаш» дозволить віднайти певні резерви зниження собівартості закладені в усунені або скорочені витрат, які не є необхідними при нормальній організації виробничого процесу (наднормативні витрати сировини, матеріалів, палива, енергії, доплати робітником за відступ від нормальних умов праці і понаднормові роботи).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко Т.М. Затрати та витрати підприємства як об'єкт управління / Т.М. Адаменко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Emp/2009_21/63Adam.htm.
2. Артюх О. В. Внутрішній контроль обліку витрат: методичні аспекти [Текст] / О. В. Артюх, М. Ю. Криванич // Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство». – 2018. – Вип. 16. – С. 914-920.
3. Бабарыкин С. В. Возникновение и развитие теории учета затрат в США и Великобритании // Бухгалтерский учет. – 1997. – № 3. – С. 91-94.
4. Баранов, В. В. Організація автоматизованої системи контролю ефективності преміювання на промисловому підприємстві [Текст] / В. В. Баранов // Економіка та держава. – Київ, 2012. – № 1. – С. 51–52.
5. Бардаш С.В. Економічний контроль в Україні: системний підхід : монографія / С.В. Бардаш. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 656 с.
6. Безверхий К.В. Ще раз про тлумачення сутності понять «затрати» і «витрати», «витрати виробництва» та «виробнича собівартість» / К.В. Безверхий // Вісник ЖДТУ. – № 2 (52). – С. 222 – 228.
7. Безруких П. С. Учет и калькулирование себестоимости продукции. – М.: Финансы, 1974. – 320 с.
8. Бойко, Ж.С. Деякі аспекти організації бухгалтерського обліку на виробничих підприємствах /Ж.С. Бойко / Науковий вісник КНТЕУ. – Вип. І: Економічні науки. – Чернівці. – 2002. – 238 с.
9. Бондаренко Т.Ю. Витрати на виробництво продукції як елемент формування та розвитку виробничо- господарського механізму / Т.Ю. Бондаренко // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». –Випуск 8 (29). – Ч. 2. – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_2/9.pdf.

- 10.Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 с.
- 11.Варчук О. Проблеми визначення поняття «витрати» / О.Варчук // Галицький економічний вісник. — 2012. –№6(39). – С. 98–103.
- 12.Венжега Д.І. Особливості організації внутрішнього контролю в управлінні витратами підприємства / Д.І. Венжега //Іноваційна економіка. – 2012. – № 10. – С. 295-297.
- 13.Витрати : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 : [затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. №318.
- 14.Гаркуша Н. М. Аналіз впливу витрат на рентабельність підприємств торгівлі / Н. М. Гаркуша // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2010. – № 34. – С. 18-21.
- 15.Гельфанд Е., Савич А., Циперман Г., Ципес Г. Бизнес-процессы: будни оптимизации. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: — <http://www.osp.ru/cio/2003/04/046.htm>.
- 16.Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV.
- 17.Головацька С.І., Курак А.І. Методичні аспекти внутрішнього контролю забезпечень майбутніх витрат і платежів в управлінні ризиками підприємства // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XVII Всеукраїнської наукової конференції. К.: ДП «Інформ. – аналіт. агентство», 2019. С. 129 - 131.
- 18.Головацька С.І., Хаймьонова Н.С. Організаційно-методична модель внутрішнього контролю витрат підприємства. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2015. Вип. 12 (45). Ч. 1. С. 74-80.
- 19.Грінченко, А.В. Розмежування понять витрати, затрати, видатки та втрати / А.В. Грінченко // Економічний форум. – 2012. – № 3 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ekfor/2012_3/1.pdf.

20. Дерій, В. А. Форми й типи економічного контролю в контексті витрат і доходів підприємств / В. Дерій // *Економіка підприємств*. – 2010. – № 4. – С. 250-253
21. Дерій, В. Термін “витрати” та його трактування для потреб обліку і контролю / В. Дерій // *Галицький економічний вісник*. – 2010. – № 1(26). – С. 154 – 160.
22. *Економічна енциклопедія: У 3 т. Т. 1/* Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Академія, 2000. – 864 с.
23. Жадан Т. А. Економічна сутність категорії "витрати" як об'єкта бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю / Т. А. Жадан, О. О. Куліш // *Бізнес Інформ*. – 2017. – № 11 (478). – С. 24-30.
24. Зверев, А. Современные стандарты управления: использование IT-технологий / А. Зверев, Н. Невский // *Проблемы теории и практики управления*. — Москва : Известия, 2010. – № 11. – С. 69–76.
25. Звіт про фінансові результати : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 : [затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. №87] // *Все про бухгалтерський облік*. – 2012. – №8-9. – С. 24-27.
26. Зонова А.В. Учет затрат и расходов: основание разграничения и методика учета / А.В. Зонова // *Економіка сільськогосподарських підприємств*. – 2003. – №10. – С. 34 – 36.
27. Камінська Т.Г. Управлінський аналіз як складова бухгалтерського управлінського обліку / Т.Г. Камінська // *Тези доповідей Міжн. наук. конф. [Становлення та розвиток обліку, контролю і аналізу в Україні]*, (Київ, 16-17 берез. 2006 р.). – К.: КНЕУ, 2006. – С. 140–145.
28. Козаченко А.Ю. Організація внутрішнього контролю невиробничих витрат на підприємствах / А.Ю. Козаченко // *Культура народів Причорномор'я. Економічні науки*. – 2012. – № 234. – С. 48–50.
29. Контроль у системі інноваційного менеджменту підприємства : монографія / [Є.В. Мних, С.В. Бардаш, О.А. Шевчук та ін.] ; за ред. Є.В. Мниха. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 452 с.

30. Кудінов Е. О. Проблеми обліку витрат торговельних підприємств /Е. О. Кудінов // Торгівля і ринок. – 2011. – №31. – Т. 2. – С. 257-263.
31. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навч. посіб. / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. –3-тє вид. доп. і перероб. – Львів, 2007. – 384 с.
32. Курило О. Б. Сутність, принципи та механізм структурування витрат промислових підприємств / О. Б. Курило // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – № 767 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 39–44.
33. Лановенко В. М. Економічна сутність та склад витрат на виробництво продукції / В. М. Лановенко // Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С. 51–52.
34. Лозинський Д.Л. «Витрати» та «затрати» узгодження понять в бухгалтерському обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/21.pdf.
35. Макарук Ф. Ф. Внутрішній контроль витрат діяльності ринків: організаційно-управлінський аспект / Ф. Ф. Макарук, О. О. Куцик // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2012. – № 721 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 138–143.
36. Максимова В. Ф. Контроль в управлінні економічними процесами на підприємстві: [навч. посіб.] / Максимова В. Ф. – Суми: ВТД “Університетська освіта”, 2008.– 190с.
37. Марценюк Р. А., Макарук Ф. Ф. Організація внутрішнього контролю в підприємствах торгівлі: практичний аспект // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XVII Всеукраїнської наукової конференції. К.: ДП «Інформ. – аналіт. агентство», 2019. С. 136 - 139.

38. Маршалл А. Принципы экономической науки / Пер. с англ. т. I. – М.: Прогресс, 1993. – 416 с.
39. Меренкова Л.О. Управління витратами підприємства в ринковій економіці: Автореф. дис. канд. екон. наук / Харківський державний економічний університет. – Харків, 2003 – 20 с.
40. Михалків А.А. Здійснення внутрішнього контролю операцій з тарою на торговельних підприємствах / А.А. Михалків // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2012. – № 1(59). – С. 122-124.
41. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К.: КНТЕУ, 2010. – 412 с.
42. Мошковська, О.А. Облік затрат і калькулювання собівартості продукції згідно вітчизняного законодавства: подальший розвиток і шляхи вдосконалення / О.А. Мошковська // Вісник ЖДТУ «Економічні науки». – 2009. – № 3 (49) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_3/23.pdf.
43. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Монографія / Л.В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 450 с.
44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73.
45. Очеретько Л. М. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення процесу управління витратами будівельних підприємств / Л. М. Очеретько, О. О. Винник // Ефективна економіка. – 2018. – № 12.
46. Панасюк В.М. Класифікація витрат як запорука ефективного ведення їх обліку / В.М. Панасюк // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2016 р. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 432 с.

- 47.Партин Г.О.,Ясінська А.І. Системно-орієнтоване управління витратами промислового підприємства: моногр. / Г.О. Партин, А.І. Ясінська. – Л.: ЗУКЦ, ПП НВФ «Біарп», 2011. – 200 с.
- 48.Погосова А.В. Методи обліку витрат та каль- кулювання собівартості продукції : переваги та недо- ліки / А.В. Погосова, О.Ф. Ярмолюк // Облік і фінан- си. – 2012. – № 4. – С. 18-20.
- 49.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
- 50.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. № 415 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>.
- 51.Портер М.Конкуренция: пер. с англ. / М. Портер; [под ред. Я.В. Заблоцкого]. – М.: Издательский дом«Вильямс», 2001. – 495 с.
- 52.Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
- 53.Рибалко Л.В. Системний аспект внутрішньогосподарського контролю / Л.В. Рибалко // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи : II Міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2007. – С. 214-216.
54. Ростовська, Г.В. Витрати: економічна сутність та напрямки дослідження / Г.В. Ростовська // Вісник Донецького національного університету. Серія В: економіка і право. – вип.2. – 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VDU_ekon/2009_2/268.pdf.

- 55.Свистун Л.А. Удосконалення системи управ-ління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки / Л.А. Свистун, Р.М. Левкова // Економіка і регіон: наук. вісн. ПолтНТУ. – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – № 4 (65). – С. 57-62.
- 56.Секіріна Н.В. Загальні підходи до формування і класифікації нормативного забезпечення обліку і контролю витрат на виробництво готової продукції // Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. – 2014. – № 2. – С. 235-245.
- 57.Сіра Ю.В. Методика контролю витрат на виробництво продукції на вітчизняних молокопереробних підприємствах / Ю.В. Сіра // Вісник Львівської комерційної академії : [збірник наукових праць]. Економічна серія. – 2011. – № 36.– С. 352–355.
58. Скляренко В.К. В чем разница между затратами, расходами и издержками / В.К. Скляренко /[Электронный ресурс]. – Режим доступа:www.elitarium.ru/2007/10/30/zatraty_raskhody_izderzhki.htm.
59. Скрипник М.І. Сутність витрат як економічної категорії / М.І. Скрипник / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/33.pdf.
- 60.Скрипник М.І. Затрати і витрати: проблема трактування понять / М.І. Скрипник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнар. зб. наук. пр. – 2016. – № 1 (13). – С. 163-165.
- 61.Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник / В. В. Сопко, В. П. Завгородній, 2000. – К.: КНЕУ. – 258 с.
62. Столяр Л.Г. Сутність «витрат» та особливості трактування. – «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 8 (29). – Ч.4. – 2011. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_4/27.pdf.

63. Сухарева Л.О. Облік, контроль і аналіз у міжнародному бізнесі: управлінський аспект: [монографія] / Під заг. ред. проф. Л.О. Сухаревої. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 213 с.
64. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник. – К., 2003. – 135 с.
65. Томпсон А., Формби Дж. Экономика фирмы / Пер. с англ. – М.: БИНОМ, 1998. – 544 с.
66. Турило А.М. Уточнення сутності поняття «витрати» і їхньої економічної оцінки на підприємстві / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, Н.М. Цуцурук. Актуальні проблеми економіки. Науковий економічний журнал. – Київ. – 2004. – № 11(41). – С. 85 – 88.
67. Хорнгрен Ч. Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. / Пер. с англ. под ред. проф. Я. В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 416 с.
68. Чабанюк О.А. Організація системи внутрішнього контролю запасів на підприємстві [Електронний ресурс] / О.А. Чабанюк // Економічні науки. Серія “Облік і фінанси”. Збірник наукових праць. Луцький державний технічний університет. – 2011. – Вип. 8 (29). – Ч 4. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_4/51.pd.
69. Шевчук В.О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (проблеми теорії, організації та методології): Монографія / В.О. Шевчук. – К.: Київ. держ. торг.-екоп. ун-т, 1998. – 371 с.
70. Энтони Р., Рис Дж. Учет: ситуации и примеры. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 345 с.
71. Юрченко О. А. Методика внутрішнього контролю витрат іншої операційної діяльності / О. А. Юрченко // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економічний часопис-XXI. – 2013. – № 1-2(2). – С. 52-56.
72. Яругова А. Я. Управленческий учет: опыт экономики развитых стран. /Пер. с польск. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 240 с.

73. Якимович В.В. Облік витрат основної діяльності: методика та організація // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: збірник наукових праць студентів Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. – С. 52-53.
74. Ясінська А. І. Методологія та організація системно-орієнтованого управління витратами підприємства для прийняття управлінських рішень / А. І. Ясінська, Н. І. Подольчак // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О. Є. Кузьмін. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 161–171.
75. Ясінська А. І. Обліково-інформаційне забезпечення формування системи контролю витрат підприємства / А. І. Ясінська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О. Є. Кузьмін. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 293–299.

ДОДАТКИ

Сучасні підходи до визначення змісту поняття «витрати»

Автор	Визначення витрат як	Джерело
Тлумачення поняття «витрати» як економічної категорії		
Бойко Ж.	Використання або споживання матеріалів, товарів і послуг у процесі отримання доходу	[9, с. 238]
Грінченко А.	Вартість усіх ресурсів, що використовуються в процесі діяльності підприємства для досягнення основної мети	[24, с. 5]
Дерій В.	Повністю або частково використані у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами й іншими юридичними та фізичними особами.	[26, с. 154 – 160]
Козаченко Г., Погорелов Ю.	Неминучі затрати підприємства, які сформувалися раніше й перетворилися на минулі в цьому звітному періоді	[39, с. 8 – 14]
Мошковська О.	Вартісне оцінювання ресурсів, які підприємство використовує в процесі здійснення своєї господарської діяльності	[57]
Ростовська Г.	Економічна категорія, яка відображає грошово-матеріальні ресурси, використані підприємством для здійснення його виробничо-господарської діяльності й досягнення поставленої мети за умови застосування найефективнішого варіанта їх використання	[70, с. 268]
Скляренко В.	Як ті, що відносяться до певного періоду часу, документально підтвержені, економічно виправдані (обґрунтовані), такі, що повністю перенесли свою вартість на реалізовану за цей період продукцію	[72]
Скрипник М.	Грошові та матеріальні ресурси, які використані протягом певного періоду в господарському процесі підприємства, а також показник ефективності діяльності господарюючого суб'єкта	[73, с. 164]
Турило А., Кравчук Ю., Цуцурук Н.	Грошове вираження величини економічних ресурсів підприємства у застосованій і споживаній формах, необхідних для здійснення його виробничо-господарської діяльності й досягнення поставленої мети	[83, с. 86]
Тлумачення поняття «витрати» як об'єкт бухгалтерського обліку		
Адаменко Т.	Лише та частина затрат, яку використовують для отримання доходу звітного періоду у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, результатом чого є зменшення економічної вигоди діяльності підприємства	[1]
Нападовська Л.	Використання (відтік) грошових коштів і одночасно – це зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що призводить до зменшення капіталу	[58, с. 241]
Бондаренко Т.	Достовірно оцінена величина економічних ресурсів, споживання яких у визначеному періоді призводить до змін у складі активів та зобов'язань підприємства та сприяє досягненню цілей його діяльності	[11]
Зонова А.	Платежі грошовими засобами або іншими активами, пов'язаними з діяльністю даного підприємства та зменшення доходів або власного капіталу їх власників за період	[33, с. 34 – 36]
Льченко Л.	Сума вартостей використаних ресурсів, що зменшує суму отриманого від реалізації продукції доходу, а отже, і розмір власного капіталу	[35, с. 19]

Класифікація видів витрат за критеріями та ознаками

<i>Критерій</i>	<i>Ознаки класифікації</i>	<i>Види витрат</i>
Організаційно-управлінський	За центрами відповідальності	Витрати виробництва, цеху, технологічного переділу
	За місцем виникнення	Витрати виробництва, цеху, підрозділу, служби
	За доцільністю витрачання	Продуктивні, непродуктивні
	За рівнем контрольованості	Контрольовані, неконтрольовані
	Залежно від прийняття рішення	Релевантні, нерелевантні
	За терміном генерування прибутку	Спрямовані на розвиток підприємства, пов'язані з поточною виробничо-господарською діяльністю підприємства
	За видами діяльності	Витрати виробничої, невиробничої, промислової, непромислової діяльності, а також основне і допоміжне виробництво, матеріально-технічне забезпечення, розроблення нових технологій, маркетинг, управління
	За спрямуванням для забезпечення цілей бюджетування	Витрати на мотивування, соціальний розвиток, інновації, маркетингові дослідження та комунікації, амортизаційні відрахування, фіскальні та інші витрати на забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності
	За сферами діяльності підприємства	Операційні, інвестиційні, фінансові
	За можливістю (ступенем) охоплення планом	Плановані, неплановані
Обліково-аналітичний	За порядком віднесення витрат на період генерування прибутку	Витрати на продукт, витрати на період
	За відношенням до діючих норм	Нормовані і ненормовані або по нормах, відхиленням від норм, змінами норм
	За порядком обчислення (складом)	Фактичні, планові (бюджетні) або прогнозовані, нормативні
	За відношенням до звітного періоду	Витрати поточного, минулого і майбутнього періодів
	За призначенням	Технологічні, організаційні
	За економічним змістом (елементами витрат)	Матеріальні витрати Витрати на оплату праці Відрахування на соціальні заходи Амортизація Інші витрати
	За цільовим призначенням (статтями калькуляції)	Прямі виробничі витрати Витрати на утримання і експлуатацію машин Загальновиробничі витрати Адміністративні витрати, Витрати на збут

Закінчення табл. 1

	За способом перенесення вартості на собівартість продукції	Прямі, непрямі
	За відношенням до технологічного процесу	Основні, накладні
	За відношенням до собівартості продукції	Ті, що включаються і ті, що не включаються до собівартості продукції
	За відношенням до готового продукту	Витрати на незавершене виробництво, витрати на готовий продукт
	За складом	Прості (одноелементні), комплексні
Фінансово-економічний	За видами продукції	Витрати на виробі, типові представники виробів, групи однорідних виробів, одноразові замовлення, валову, товарну, реалізовану продукцію
	За відношенням до обсягу виробництва	Змінні, постійні, змішані
	За відношенням до форм праці	Витрати живої і уречевленої праці
	За відношенням до форм вартості	Трудові, матеріальні, грошові
	За споживанням ресурсів	Вхідні, спожиті
	За порядком обчислення	Середні, граничні
Маркетинговий	Залежно від функціональних видів діяльності, з якими пов'язані витрати	Виробничі, невиробничі (загальнофірмові)
	Залежно від можливості простежити витрати до конкретного товару	Прямі, непрямі
	Залежно від ступеня усереднення витрат	Повні витрати Витрати, які входять до середньої собівартості
	Залежно від динаміки, яка відповідає функціональним змінам	Змінні, постійні (фіксовані), валові, змішані
Інвестиційний	За періодичністю виникнення (вкладень) або за календарним періодом	Поточні, одноразові, довгострокові
	За терміном обчислення	Капітальні, поточні

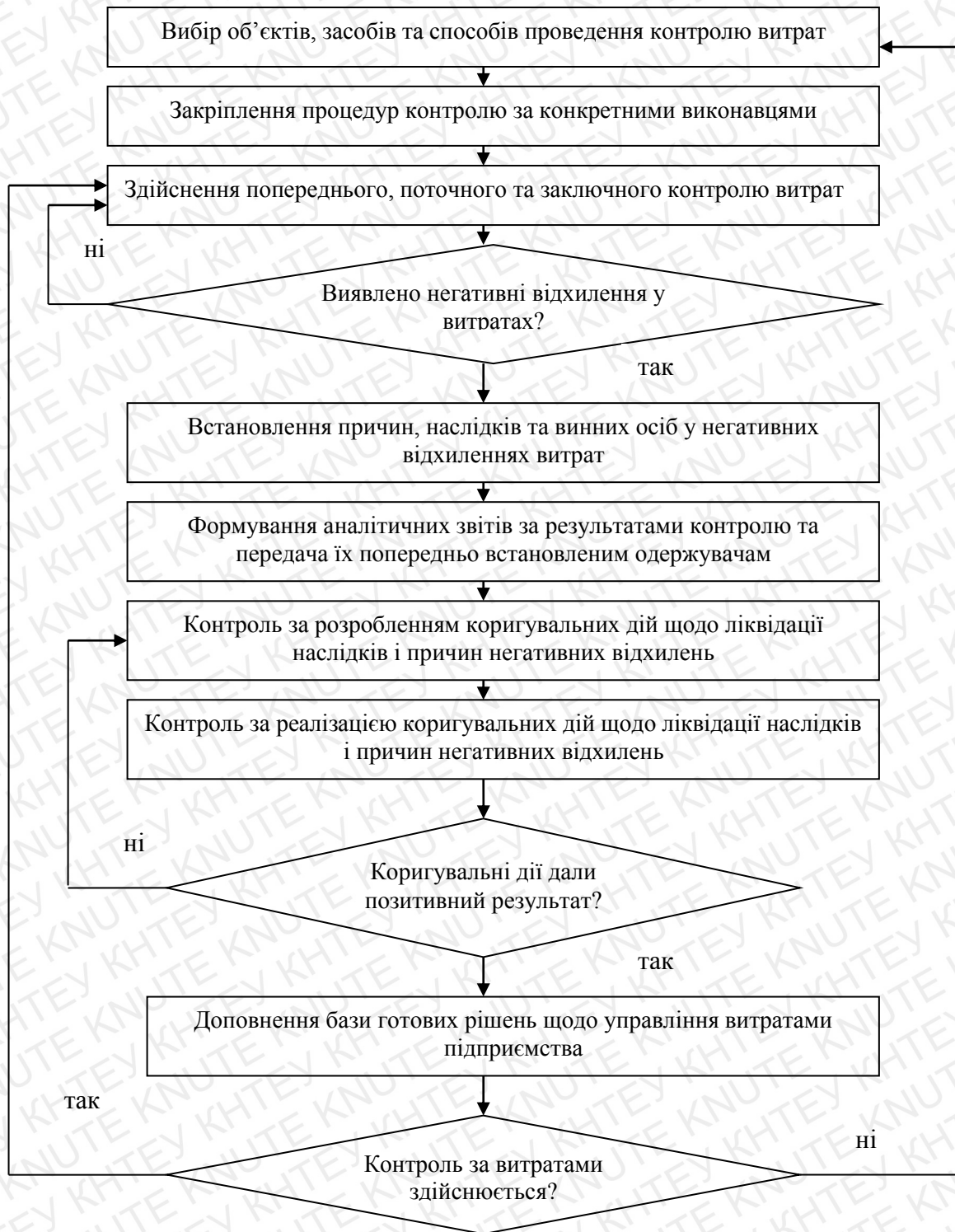

Рис 1. Алгоритми внутрішнього контролю витрат підприємства.

Тест внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Енергометмаш»

№п. п	Зміст питання	Бал
1.	Чи санкціонуються витрати відповідною особою?	-
2.	Чи контролюється наявність необхідних документів, що підтверджують витрати (акти, накладні)?	4
3.	Чи затвержені на підприємстві методичні рекомендації щодо розрахунку собівартості реалізованої продукції	2
4.	Чи були у звітному періоді зміни методу калькулювання собівартості продукції	4
5.	Чи ведеться аналітичний облік адміністративних витрат за відповідними статтями (витрати зв'язку; на відрядження; ремонт; витрати на електроенергію, теплову енергію, канцтовари тощо)? (рахунок 92)	3
6.	Чи ведеться аналітичний облік витрат на збут за центрами виникнення витрат (по кожному магазину, складу тощо)? (рахунок 93)	4
7.	Чи здійснювалося нарахування резерву сумнівних боргів? (рахунок 94)	4
8.	Чи здійснює підприємство фінансові витрати? (рахунок 95)	3
9.	Чи понесені підприємством втрати від участі в капіталі? (рахунок 96)	4
10.	Чи здійснювалися операції з реалізації: фінансових інвестицій; майнових комплексів; необоротних активів? (рахунок 96)	3
Разом		31

0 балів - недостатньо інформації;

2 бали - не можна підтвердити достатньою кількістю надійних джерел;

3 бали – інформація достовірна, але є певні розходження в поясненнях посадових осіб, неточність у документах, тощо.

4 бали - інформація перевірена, нема неточностей.

31 бал - умовно позитивна оцінка системи внутрішнього контролю: система є недостатньою для попередження всіх суттєвих порушень і недоліків у діяльності підприємства.

Динаміка показників звіту про фінансові результати ТОВ «Енергометмаш» за період 2014-2018 років

Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення 2018/2014		Відхилення 2018-2017	
						Абс., грн	Відн., %	Абс., грн	Відн., %
Чистий дохід (виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг))	1068,6	1908,1	3369,5	7704,5	6680,8	5612,2	525,1	-1023,7	-13,2
Інші доходи	2	1,3	0	0	0	-2	-100	0	0
Разом доходи	1070,6	1909,4	3369,5	7704,5	6680,8	5610,2	524	-1023,7	-13,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	949,7	1831,6	3094,4	7231,5	6298	5348,3	563,1	-933,5	-12,9
Інші операційні витрати	69	45	83,5	256,2	190,7	121,7	176,3	-65,5	-25,5
Разом витрати	1018,7	1876,6	3177,9	7487,7	6488,7	5470	536,9	-999	-13,3
Фінансовий результат до оподаткування	51,9	32,8	191,6	216,8	192,1	140,2	270,1	-24,7	-11,3
Податок на прибуток	5,1	5,9	34,5	39	34,6	29,5	578,4	-4,4	-11,2
Чистий прибуток (збиток)	46,8	26,9	157,1	177,8	157,5	110,7	236,5	-20,3	-11,4

Динаміка показників балансу ТОВ «Енергометмаш» за період 2014-2018 років

Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення 2018/2014		Відхилення 2018-2017	
						Абс., грн	Відн, %	Абс., грн	Відн., %
Актив									
Основні засоби	37,1	57,8	52	122,3	146	108,9	293,5	23,7	19,3
первісна вартість о.з.	42,2	78,6	93,1	226,6	310	267,8	634,5	83,4	36,8
знос о.з.	5,1	20,8	41,1	104,3	164	158,9	3115,6	59,7	57,2
Запаси	24,7	157,2	906,8	755	799,9	775,2	3138,4	44,9	5,9
в т.ч. готова продукція		0	0	609,6	383,6	383,6	0	-226	-37
Дебіторська заборгованість	0	0	35	0	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість зарозрахунками з бюджетом	0	0	21,1	0	5,4	5,4	0	5,4	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	0	9	12,9	465,8	605,4	605,4	0	139,6	29
Гроші та їх еквіваленти	60	137,1	227,8	497,4	163,7	103,7	172,8	-333,7	-67
Витрати майбутніх періодів	1	0	0	1,4	0	-1	-100	-1,4	-100
Інші оборотні активи	0	39,4	181,9	258,4	184,6	184,6	0	-73,8	-28
Зареєстрований (пайовий) капітал	65	65	65	65	65	0	0	0	0
Резервний капітал	23,8	47,2	74,1	231,1	408,9	385,1	1618	177,8	76
Нерозподілений прибуток	23,4	26,9	156,9	177,8	157,5	134,1	573	-20,3	-11
Поточна кредиторська заборгованість	0	0,6	3,6	4,7	126,6	126,6	0	121,9	2593
Розрахунки з бюджетом	7,4	20,6	34,5	120,2	37	29,6	400	-83,2	-69
у т.ч. з податку на прибуток	5,1	5,9	34,5	39	34,6	29,5	578	-4,4	-11
Розрахунки зі страхування	1	0,8	0,6	3,4	42	41	4100	38,6	1135
Розрахунки з оплати праці	2,2	1,8	3,7	13,6	17,8	15,6	709	4,2	30,8
Інші поточні зобов'язання	0	237,6	1099,1	1484,5	1088,3	1088,3	0	-396,2	-26
Валюта балансу	122,8	400,5	1437,5	2100,3	1905,3	1782,5	1451	-195	-9

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємства

Підприємство
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕНЕРГОМЕТМАШ"
Територія **ЧЕРКАСЬКА**
Організаційно-правова форма господарювання **Товариство з обмеженою відповідальністю**
Вид економічної діяльності **Виробництво інших машин і устаткування загального призначення в н.с.у.**
Середня кількість працівників, осіб **6**
Одиниця виміру **тис. грн. з одним десятковим знаком**
Адреса, телефон **вулиця ЦЕНТРАЛЬНА, буд. 33 Б, с. АВРАМІВКА, МОНАСТИРИЩЕНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРКАСЬКА обл., 19100**

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ
за КОАТУУ
за КОПФУ
за КВЕД

Коди		
2018	01	01
38715189		
7123480301		
240		
28.29		

25392

1. Баланс на 31 грудня 2017 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	52,0	122,3
первісна вартість	1011	93,1	226,6
знос	1012	(41,1)	(104,3)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	52,0	122,3
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	906,8	755,0
у тому числі готова продукція	1103	-	609,6
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	35,0	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	21,1	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	12,9	465,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	227,8	497,4
Виграти майбутніх періодів	1170	-	1,4
Інші оборотні активи	1190	181,9	258,4
Усього за розділом II	1195	1 385,5	1 978,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 437,5	2 100,3

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕНЕРГОМЕТМАШ"	Дата (рік, місяць, число)	Коди
Територія	ЧЕРКАСЬКА	за ЄДРПОУ	2019 01 01 38715189
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	7123480301
Вид економічної діяльності	Виробництво інших машин і устаткування загального призначення, н.в.т.у.	за КОПФГ	240
Середня кількість працівників, осіб	10	за КВЕД	28.29
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком		
Адреса, телефон	вулиця ЦЕНТРАЛЬНА, буд. 33 Б, с. АВРАМІВКА, МОНАСТИРИЦЕНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРКАСЬКА обл., 19100		25392

1.Баланс на 31 грудня 2018 р.

Актив	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006		
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	122,3	146,0
первісна вартість	1011	226,6	310,4
знос	1012	(104,3)	(164,4)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	122,3	146,0
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	755,0	799,9
у тому числі готова продукція	1103	609,6	383,6
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	5,4
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	465,8	605,7
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	497,4	163,7
Витрати майбутніх періодів	1170	1,4	-
Інші оборотні активи	1190	258,4	184,6
Усього за розділом II	1195	1 978,0	1 759,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	2 100,3	1 905,3

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕНЕРГОМЕТМАШ"	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
Територія	ЧЕРКАСЬКА	за ЄДРПОУ	2017	01	01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	38715189		
Вид економічної діяльності	Виробництво інших машин і устаткування загального призначення, н.в.л.	за КОПФ	7123480301		
Середня кількість працівників, осіб	4	за КВЕД	240		
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком		28.29		
Адреса, телефон	вулиця ЦЕНТРАЛЬНА, буд. 33 Б, с. АВРАМІВКА, МОНАСТИРИЩЕНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРКАСЬКА обл., 19100		25392		

1.Баланс на 31 грудня 2016 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	57,8	52,0
первісна вартість	1011	78,6	93,1
знос	1012	(20,8)	(41,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	57,8	52,0
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	157,2	906,9
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	35,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	21,1
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9,0	12,9
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	137,1	227,8
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	39,4	197,5
Усього за розділом II	1195	342,7	1 401,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	400,5	1 453,2

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕНЕРГОМЕТМАШ"	Дата (рік, місяць, число)	Коди	
Територія	ЧЕРКАСЬКА	за ЄДРПОУ	2016	01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	38715189	
Вид економічної діяльності	Виробництво інших машин і устаткування загального призначення, н в у	за КОПФГ	7123480301	
Середня кількість працівників, осіб	3	за КВЕД	240	
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком		28.29	
Адреса, телефон	вулиця ЦЕНТРАЛЬНА, буд. 33 Б, с. АВРАМІВКА, МОНАСТИРИЩЕНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРКАСЬКА обл., 19100			25392

1. Баланс на 31 грудня 2015 р.

Актив	Форма № 1-м		Код за ДКУД	1801006
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	
Основні засоби	1010	37,1	57,8	
первісна вартість	1011	42,2	78,6	
знос	1012	(5,1)	(20,8)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	37,1	57,8	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	24,7	157,2	
у тому числі готова продукція	1103	-	-	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	9,0	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	60,0	137,1	
Витрати майбутніх періодів	1170	1,0	-	
Інші оборотні активи	1190	-	39,4	
Усього за розділом II	1195	85,7	342,7	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	122,8	400,5	

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємства

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕНЕРГОМЕТМАШ"	Дата(рік,місяць,число)	Коди
Територія	ЧЕРКАСЬКА	за ЄДРПОУ	2015 01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	38715189
Вид економічної діяльності	Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням	за КОПФГ	7123480301
Середня кількість працівників, осіб	3	за КВЕД	240
Одиниця виміру	тис. грн. з одним десятковим знаком		46.69
Адреса, телефон	вулиця ЦЕНТРАЛЬНА, буд. 33 Б, с. АВРАМІВКА, МОНАСТИРИЩЕНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРКАСЬКА обл., 19100		0474625392

1.Баланс на 31 грудня 2014 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	4,8	37,1
первісна вартість	1011	6,0	42,2
знос	1012	(1,2)	(5,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	4,8	37,1
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	-	24,7
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	64,0	60,0
Витрати майбутніх періодів	1170	-	1,0
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	64,0	85,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	68,8	122,8

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	65,0	65,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	231,1	408,9
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	177,8	157,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	473,9	631,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	4,7	126,6
розрахунками з бюджетом	1620	120,2	37,0
у тому числі з податку на прибуток	1621	39,0	34,6
розрахунками зі страхування	1625	3,4	4,2
розрахунками з оплати праці	1630	13,6	17,8
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 484,5	1 088,3
Усього за розділом III	1695	1 626,4	1 273,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	2 100,3	1 905,3

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2018

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 680,8	7 704,5
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	6 680,8	7 704,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(6 298,0)	(7 231,5)
Інші операційні витрати	2180	(190,7)	(256,2)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(6 488,7)	(7 487,7)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	192,1	216,8
Податок на прибуток	2300	(34,6)	(39,0)

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	65,0	65,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	74,1	231,1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	156,9	177,8
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	296,0	473,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	3,6	4,7
розрахунками з бюджетом	1620	34,5	120,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	34,5	39,0
розрахунками зі страхування	1625	0,6	3,4
розрахунками з оплати праці	1630	3,7	13,6
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 099,1	1 484,5
Усього за розділом III	1695	1 141,5	1 626,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	1 437,5	2 100,3

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2017

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 704,5	3 369,5
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	7 704,5	3 369,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7 231,5)	(3 094,4)
Інші операційні витрати	2180	(256,2)	(83,5)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(7 487,7)	(3 177,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	216,8	191,6
Податок на прибуток	2300	(39,0)	(34,5)

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	65,0	65,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	47,2	74,1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	26,9	157,0
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	139,1	296,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	0,6	3,6
розрахунками з бюджетом	1620	20,6	34,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	5,9	34,5
розрахунками зі страхування	1625	0,8	0,6
розрахунками з оплати праці	1630	1,8	3,7
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	237,6	1 114,7
Усього за розділом III	1695	261,4	1 157,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	400,5	1 453,2

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2016

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 369,5	1 908,1
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	1,3
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	3 369,5	1 909,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3 094,4)	(1 831,6)
Інші операційні витрати	2180	(83,5)	(45,0)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(3 177,9)	(1 876,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	191,6	32,8
Податок на прибуток	2300	(34,5)	(5,9)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	157,1	26,9

Керівник

Головний бухгалтер

 (підпис)

ОМЕЛЬЧУК ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ
 (ініціали, прізвище)

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	65,0	65,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	23,8	47,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	23,4	26,9
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	112,2	139,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1610	-	-
розрахунками з бюджетом	1615	-	0,6
у тому числі з податку на прибуток	1620	7,4	20,6
розрахунками зі страхування	1625	5,1	5,9
розрахунками з оплати праці	1630	1,0	0,8
Доходи майбутніх періодів	1665	2,2	1,8
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	10,6	237,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	261,4
Баланс	1900	122,8	400,5

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2015

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 908,1	1 068,6
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	1,3	2,0
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 909,4	1 070,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 831,6)	(949,7)
Інші операційні витрати	2180	(45,0)	(69,0)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1 876,6)	(1 018,7)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	32,8	51,9
Податок на прибуток	2300	(5,9)	(5,1)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	26,9	46,8

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ОМЕЛЬЧУК ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

(ініціали, прізвище)

(ініціали, прізвище)